19 ARKITEKTEN

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ARKITEKTEN ÅRG. 61 1959 NR. 19 SIDE 333-348 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 15. SEPTEMBER 1959

Bent Jensen fot.

HAN SKAL FREM!

Og han ved, hvor han vil hen. En gammelkendt teknik er han indøvet i. Nyt grej håndterer han med kyndig hånd. De transportopgaver, der skal løses – fra murstenslæsset ruller ind på byggepladsen til stilladset er fyldt op – kræver kyndige folk, som arbejder med usvigelig sikkerhed og præcision. Et vigtigt led i byggearbejdets organisation er dækket af de folk, som medvirker ved opførelsen af råhuset, »stommen« som svenskerne kalder det. I denne del af byggeperioden er koordinationsproblemerne overskuelige. Det er under opmuringsarbejdet, at den mest intensive aktivitet sker på byggepladsen, fordi erfaringen fra en indarbejdet arbejdsgang sikrer en flydende produktion.
Erfaringer fra fremstilling af mursten, tagsten og andre teglprodukter siden 1871 borger for kvaliteten af

TEGL fra Frederiksholm

A/S FREDERIKSHOLMS TEGL- OG KALKVÆRKER · VEJLESØVEJ 36, HOLTE · HOLTE 2511

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karlsen, Henning Meyer og Finn Monies.
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 52 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

CIB-kongressen i Rotterdam

I dagene 21.–25. september afholder CIB, som tidligere meddelt, byggeforskningskongres i Rotterdam. Det omfattende program indeholder foredrag og rapporter om en række emner fra boligforskning til betonteknik. Udførligt program kan rekvireres på Statens Byggeforskningsinstitut, Borgergade 20, København K, telefon: Minerva 5630.

International konkurrence

Association pour l'Emploi des Plastiques dans le Batiment har udskrevet en offentlig konkurrence „Epiderme" med det formål at stimulere anvendelsen af plastic i traditionelt byggeri. Afleveringsfristen er 25. september 1959.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til A.E.P.B., 1 Avenue de Recteur Poincaré, Paris 16.

Idékonkurrence om en udstillingspark i København

Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat. Forslag skal være afleveret senest 15. oktober 1959.

Guldsmedefagets Fælledsråds smykkekonkurrence 1959

Afleveringsfrist den 31 oktober 1959. Program hos D.A.L.

Konkurrence om en haveby i Hørsholm kommune

Aflevering senest 2. november 1959.

Offentlig konkurrence om nye porcelænsservicer

Afleveringsfrist 15. november 1959. Se nærmere omtale side A 682 i dette nr. af *Arkitekten*.

ARKITEKTENS FORLAG

Nyhavn 43, København K. Minerva *6200.

BYGGETEKNISK ORIENTERING

I de følgende spalter gengiver vi Dansk Brandværnskomité beretning om et afholdt forsøg med brandsikring af stråtage. Beretningen illustreres med billeder optaget før og under forsøge

Tidligere forsøg

Ved tidligere forsøg med foranstaltninger til reduktio af brandfaren ved stråtage, der indledtes i 1953, e det påvist, at der ved imprægnering af stråmateriale inden oplægningen kan opnås væsentlige resultater der endnu efter 5 års forløb tydeligt lader sig påvise

Anvendeligheden af denne metode var imidlerti ret begrænset, da den kun kan anvendes ved nye tage og er ret kostbar, samtidig med at dens værdi utvikl somt er noget aftagende med tiden.

Da den intense og hurtige brand i stråtage er be tinget af lufttilgang fra undersiden, blev der sener gennemført forsøg med underklædning af stråtage me uforbrændelige og langsomt brændende materialer puds, plastskum og træbetonplader.

Denne sikringsmetode, der kan gennemføres ogs ved eksisterende tage og til væsentlig lavere omkost ninger, har vist sig at give en så væsentlig reduktio af stråtagsbrandens intensitet og tilsvarende forlæn gelse af brandtiden, at denne metode har vundet be tydelig interesse og er blevet taget i praktisk anven delse i en del tilfælde.

Forsøg med denne metode, i det væsentligste gen nemført med 5 cm træbetonplader udkastet me mørtel og plastskum, „Daporka" med underpuds p terrakottavæv, er nærmere omtalt i „Brandvæsene på Landet" nr. 2, 3, 4, 5 og 12, 1957 og nr. 1, 1958

Forsøg i Baldersbrønde 21. april 1959

Efter de forannævnte forsøg er der fra forskellig sid fremsat ønske om også at prøve andre materiale under lignende omstændigheder ved fuld-skala forsøg

Ved gennemførelsen af forlægningen af hovedvej nord om Hedehusene, skulle en mindre, stråtæk ejendom i Baldersbrønde nedrives. Ved imødekom menhed fra Københavns Amtsvejvæsen blev denn ejendom stillet til Dansk Brandværns-Komité's rådig hed for yderligere forsøg.

De materialeproducerende virksomheder, som ko miteen bekendt var interesseret i disse prøver, var Dansk Eternit-Fabrik A/S med „Asbestolux"-pla der, A/S Dansk Asfaltfabrik med „Daporka" skum A/S Rockwoll med „Rockwool"-måtter type III, o A/S Kymeia med besprøjtning med „Flamol" S o „Flamol" I.

De pågældende firmaer stillede sig straks villige t at afholde de med forsøgsopstillingen forbundne om kostninger, og efter aftale opdeltes bygningens tag konstruktion, således som det fremgår af fig. 1 i sektioner, hvoraf firmaerne efter lodtrækning over lodes hver sin, medens en sektion skulle henst usikret for at give sammenligningsgrundlag.

Adskillelsen mellem sektionerne udførtes af lægte skelet beklædt på begge sider med $2^1/_2$ cm træbeton plader med mørteludspækkede fuger, som det kan se på figurerne 2, 4 og 5.

10-7 VELVET

SYNT. MAT VÆGMALING

VELVET er kendt og værdsat af toneangivende arkitekter og malermestre som et virkelig fremragende produkt.
Den opfylder de krav, der i vor farveglade tid stilles til såvel holdbarhed som udseende.

VELVET tørrer på mindre end 4 timer og står da med en fuldstændig ensartet, fløjlsmat overflade, der let kan vaskes med alle gængse midler. Vaskbarheden og berøringsfastheden er efter de sidste fremskridt i forskningen på dette område fortrinlig.

VELVET står særlig smukt på en forbehandlet flade, som er grundet med „PV-A KRIDERING", „SUPERGRUND" o. lign. eller spartlet med „ALSECCO" sandspartelfarve.

VELVET føres i hvidt samt 8 stærke og festlige stamfarver, som alle er indbyrdes blandbare. Desuden udleveres special farvemappe med 14 meget smukke og særprægede nuancer, som alle har været anvendt i kendte byggerier.

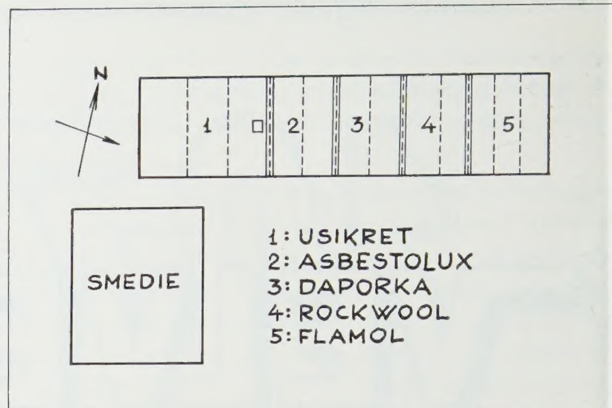
VELVET er godkendt af Statens Skibstilsyn som brandhæmmende maling, der må anvendes i passagerskibe, teatre og hospitaler.

VELVET er bl. a. anvendt i stor stil på Atomforsøgsstationen, Risø, Statens Sindssygehospitaler, Hotel Tre Falke, Bispebjerg Hospital og talrige skoler landet over. Alle steder har malingen bevist sin kvalitet.

Vi er til tjeneste med prøver, farvekort samt større prøveopstrøg ved vor malerkonsulent i samarbejde med Deres malermester.

BECK & JØRGENSEN A/S
Farve og Lakfabrik
ROSENKÆRET 25 · SØBORG · TLF. 69 03 11

Se HFB side 281, 336, 337, 338

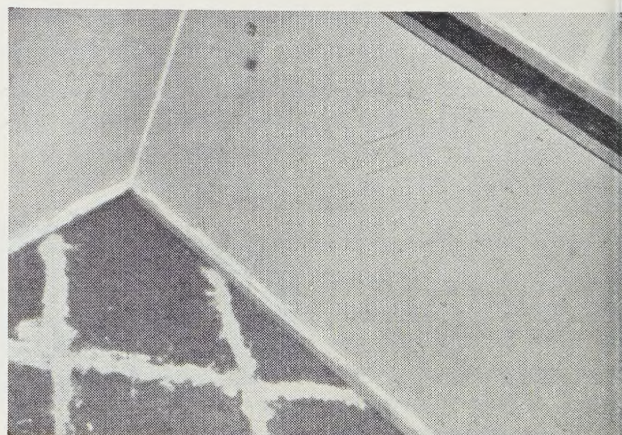

1. Situationsplan af forsøgsbygningen. Planen viser opdelingen af tagrum-met i 5 sektioner adskilt af et lægteskelet beklædt med 2½ cm træbeton-plader på begge sider. De punkterede linier angiver spærenes placering. smedien, der havde paptag, havde Statsprøveanstalten indrettet „kontrol-rum", hvor temperaturen i de enkelte sektioner kontinuerligt aflæstes, ind til 900 C° var overskredet

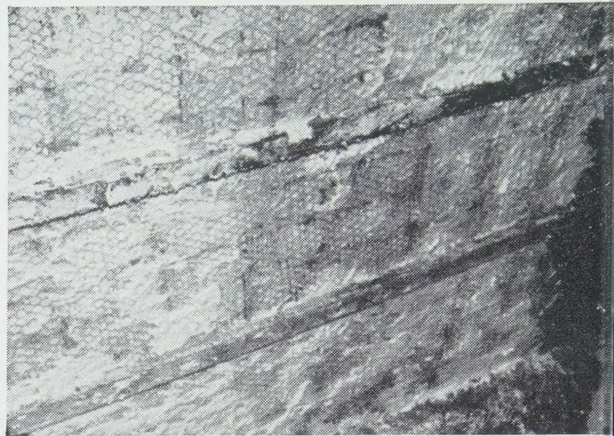
Forsøgsopstilling

Dansk Eternitfabrik opsatte i sektion nr. 2 „Asbestolux" plader i 6,5 mm tykkelse, som sømmedes direkte på lægterne og understøttedes langs spærene med læg ter sømmet til spærsiden. Fugerne mellem pladerne var tættet med pibeler og asbest. Udseendet er vis på fig. 2.

Dansk Asfaltfabrik påsømmede i sektion 3 yderligere en lægte på undersiden af de eksisterende lægter. På bagsiden af disse „fortykkede" lægter sømmede almindeligt rørvæv med ståltrådsbinding og herunde et lag kyllingevæv med 1″ masker. Det mellem strå og rørvævet beliggende hulrum blev udfyldt ved indsprøjtning af „Daporka"-plasticskum, der tydelig trængte ind i hulrummene i den underste del a stråmaterialet. Man påbegyndte derpå en pudsning med mørtel af rørvævet. På komiteens henstilling indstilledes dette arbejde, da nordsiden var pudset, under hensyn til, at denne konstruktion i det væsentligste måtte siges at være prøvet med tilfredsstillende re-

2. I sektion 2 opsatte Dansk Eternitfabrik 6,5 mm „Asbestolux"-plade direkte på undersiden af lægterne. Sømrækkerne og tætningslisterne lang spærsiden ses tydeligt. Tætningen langs pladestødene kan ses af de lyse striber i kippen og i billedets øverste højre hjørne. I baggrunden ses træbeton-adskillelsen mod nabosektionen. (Ca. 14 kr./m²)

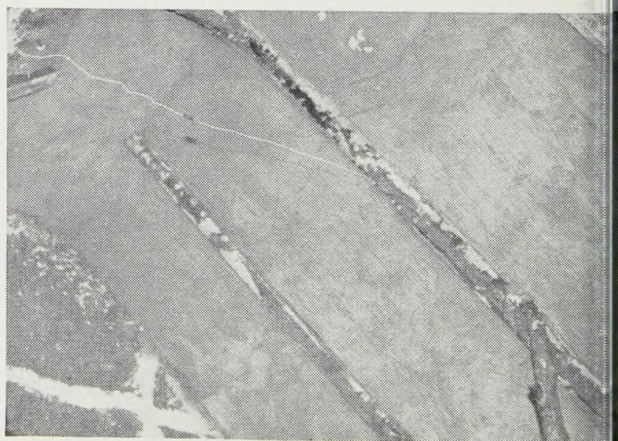
3. I sektion 3 udførte Dansk Asfaltfabrik en sikring med „Daporka skum, efter at lægterne var forstærket med yderligere en lægte uden på eksisterende. Til bæring af plastskummet var påsømmet rørvæv med st trådsbinding og derunder kyllingenet med 1″ masker. Skummet udfyldte h hulrummet og trængte noget ind i den underste del af stråmaterialet. – B ledet viser sydsiden af sektion 3. (Ca. 11 kr./m²)

sultat ved forsøget den 6. november 1957. På de upudsede del blev der strøget med en plasticoplø ning, som skulle gøre overfladen mere trykstærk.

Dagen før forsøget blev denne flade påført et ty dere lag af et plastskum, som på forsøgstidspunkt havde en konsistens som klæbrigt hårdt pisket ægg hvideskum. Udseendet af disse sikringer fremgår fig. 3 og 4.

A/S Rockwool underklædte lægterne i sektion 4 me „Rockwool"-måtter type III i 3 cm tykkelse. Måtter var kun forsynet med papir på den ene side, so vendtes ind mod tagrummet. Papiret var behandl med „Flamol" for at modvirke flammesprednin Måtten holdtes på plads af trådvæv med $1^1/_2$″ mask sømmet til lægter og spærside med søm. Udseend fremgår af fig. 6.

A/S Kymeia sikrede sektion 5 ved fra ydersiden sprøjte med „Special-Flamol" en gang og indvendi ved påsprøjtning to gange med „Flamol I" på såv strå som lægter og spær. Den 18. blev sektionen u vendigt behandlet med yderligere en gang „Specia

4. På nordsiden af sektion 3 var „Daporka"-sikringen suppleret ved, det underliggende rørvæv blev pudset med mørtel, således at loftsfladen fremtrådte som en normalt pudset væg. (Ca. 15 kr./m²)

5. I sektion 4 udførte Rockwoolfabrikken en underklædning med 3 cm tykke „Rockwool"-måtter type III med papir alene på den ind mod rumme vendende side. Under papiret, der var flammebeskyttet med „Flamol"-maling var påsømmet hønsenet med 1 1/2" masker. (6,88 kr./m²)

Flamol" motiveret ved de forudgående dages kraftig regns udvaskning. Udseendet af tagundersiden frem går af fig. 6.

Omkostninger

Til orientering om omkostningerne ved de forskellig sikringsforanstaltninger har firmaerne givet følgend oplysninger.

Asbestolux:

Materialer, Asbestolux og lægter . . .	ca. 12,00 kr./m
Arbejdsløn	ca. 2,00 kr./m
I alt . . .	ca. 14,00 kr./m

Eternitfabrikken oplyser, at der i ovennævnt materialepris er medregnet noget spild, men at dett ved specielle forhold kan blive større end her be regnet.

Daporka:

Med opsætning af en ekstra lægte, rørvæv, kyllinge net og udfyldning af det 6 cm hulrum under stråe med Daporka-skum anfører Dansk Asfaltfabrik 1 kr./m² som en orienterende pris for tagarealer a

6. I sektion 5 udførte „Kymeia" en sikring med påsprøjtning af „Special Flamol" 2 gange på ydersiden og med „Flamol I" ligeledes 2 gange på undersiden. Billedet viser undersidens udseende. (14–15 kr./m²)

. . . gode vægge gror ikke på træerne

BUCHTAL fliser er i en klasse for sig og har genskaber, der mere end opfylder de strenge rav, som Industri og Boligbyggeri stiller idag. UCHTAL fliserne leveres glaserede og uglaerede og er stødfaste, syrefaste, frostsikre og ette at renholde. De uglaserede gulvfliser er llige skridsikre.

BUCHTAL Spaltfliser

HOR PETERSENs EFTF. – K. GOTTLIEB – BYGNINGSMATERIALER

ÅDHUSPLADSEN 4 . KØBENHAVN V . TELF. MINERVA *7383

nogen udstrækning. Når trådvævet tillige forsynes med puds, vil prisen være ca. 15 kr./m².

Rockwool:

De medgåede materialer, måtter, trådnet, søm og bindetråd	4,48 kr./m²
Arbejdsløn baseret på 6,00 kr./time....	2,40 kr./m²
I alt...	6,88 kr./m²

A/S Rockwool anfører, at opsætning let vil kunne udføres af ejeren efter en af firmaet udarbejdet anvisning, således at den fingernemme stråtagsejer vil kunne gennemføre denne sikring for ca. 4,50 kr./m².

Flamol:

Med 2 gange sprøjtning indvendig med „Flamol I" og 2 gange udvendig sprøjtning med „Special-Flamol" angiver A/S Kymeia en orienteringspris på 14—15 kr./m².

Forsøgets forløb

Statsprøveanstalten havde installeret termoelementer 2 steder i hvert rum med forbindelse til kontrolorganer i „smedjen", hvor temperaturerne kontinuert aflæstes, indtil 900° C. var overskredet.

Brandinspektør Kaare Sørensen og Falcks Redningskorps fra Tåstrup sikrede, at „smedjen", der var udsat for et meget hårdt flammepres, ikke brændte og foretog afslukning efter forsøget.

7. Tid: 0,00. Antændelsen fandt sted samtidig på begge sider af huset ved at en fakkel førtes hen under de i tagskægget forud indpressede træuldstotter

Tåstrup politi havde stillet mandskab til rådighed for sikring af hovedvejstrafikken og parkeringsforholdene for det meget betydelige antal fremmødte automobiler.

Antændelsen fandt sted umiddelbart efter kl. 10,30, hvilket tidspunkt i det følgende vil blive betegnet som tid 0.00. Som ved de tidligere forsøg var tagskægget præpareret ved indstopning af træuldstotter for hver ca. 70 cm. Disse totter antændtes med en fakkel samtidig i begge sider af huset, som det ses herover.

Forsøgets forløb er anskueliggjort ved billederne fig. 8–15, som er optaget fra en fast position syd for bygningen på de angivne tidspunkter efter antændel-

8. Tid: 0,01,10. Antændelsen er afsluttet, og tydelig overfladebrand er i gang på oversiden af det usikrede tag, sektion 1, medens ilden ikke synes at arbejde nævneværdigt i de sikrede sektioner. Kun i sektion 5, „Flamol", ses en vis røgudvikling, formentlig af ubrændbar gas hidrørende fra imprægneringen

9. Tid: 0,03,30. Det usikrede tag er nu i fuld brand og giver anledning til flyveild, der bæres med vinden. På grund af den stærke strålevarme trækker tilskuerne sig yderligere tilbage, kun få holder stand i ca. 10 m afstand. Det sikrede tag ulmer kun langsomt

sen, samt ved diagrammet fig. 16, der viser de ca. i hovedhøjde i tagrummene målte temperaturer.

Om de enkelte sektioner skal bemærkes følgende:

Den usikrede sektion gav en overflamning af de yderste stråender allerede kl. 0.01, og kl. 00.2 syntes tagrygningen at give efter for luftpassage, samtidig med at temperaturen er steget til 5–600° og ophold således umuliggjort. Kl. 0.03 var taget fuldt overtændt og udviklede en så kraftig strålevarme, at tilskuerne begyndte at trække sig tilbage. Kl. 0.05 er hele strå-massen i brand og udvikler en ulidelig strålevarme, som tvinger tilskuerne over på den sydlige side af hovedvejen og varmer smedjens paptag, så asfalten koger trods stadig overspuling med vand. Trods det ret beskedne tagareal rives brændende tagmateriale op og føres bort med den ret beskedne vind, ca. vindstyrke 3. Stråaske fandtes i mere end 100 m afstand.

Branden ebber ret hurtigt ud. Kl. 0.07 er ilden og strålevarmen stærkt aftaget, og taget er i alt væsentligt udbrændt kl. 0.10.

L.O.B. VINDUESGLAS

GLAVER

udmærker sig ved:

- lettest at skære
- plan og glansfuld overflade
- perfekt gennemsigtighed
- største modstandsdygtighed mod »anløben«

Glaver's L. O. B. vinduesglas fremstilles i tykkelser fra 0,6 mm indtil 20 mm og i største dimensioner fra 495 til 508 cm i længden og 285 cm i bredden.

OVER 100.000 THERMOPANE RUDER INDSAT I DANMARK

GLAVER's hermetisk lukkede isoleringsruder betyder et maksimum af lys i forbindelse med effektiv og varig isolering mod varmetab og støj. GLAVER's isoleringsruder har bestaaet deres prøve, gennem 20 aar er millioner indsat verden over.

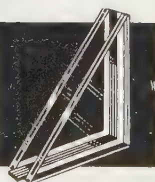
GLAVER's fabrikationsprogram omfatter: L.O.B. vinduesglas, GCR støbt glas, spejlglas, varmeabsorberende glas, marmorite, thermolux, thermopane.

Alle Thermopane ruder er kvalitetsmærkede mellem ruderne med navnet THERMOPANE GLAVER samt fabrikationsdato.

THERMOPANE forhandles af glasgrossister og glarmestre over hele landet.

GLAVER

Thermopane

NDREGISTRERET VAREMÆRKE — ET GLAVER PRODUKT

'landelsbanken i Odense.

lrkitekter Kay Boeck-Hansen og Jørgen Stærmose, M.A.A.

Ordrer, som indgår i august, kan leveres i løbet af 8-10 uger ab. værk i Belgien

10. Tid: 0,07,30. Det usikrede tag er nu i det væsentligste udbrændt, medens der i sektion 3, „Daporka", udvikles nogen brand i overfladen og i sektion 5, „Flamol" nogen røgudvikling,

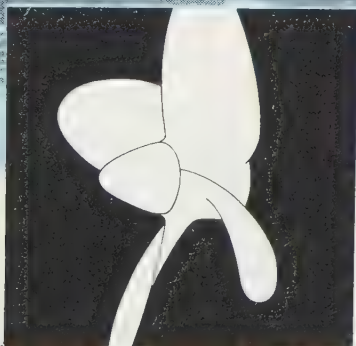
11. Tid: 0,10. Det usikrede tag er fuldstændig udbrændt. Branden i de sikrede sektioner må i det væsentligste betegnes som langsom glødebrand, dog er der i sektion 3, „Daporka", stadig nogen overfladebrand, og en noget kraftigere overfladebrand er begyndt i sektion 4, „Rockwool"

Det umiddelbare indtryk af denne meget heftige og hurtige brand gør det let forståeligt, at brandvæsenet som oftest står magtesløst over for brand i stråtække ejendomme, og at tiden til redning af liv og løsøre er så begrænset, at tabene almindeligvis bliver meget betydelige eller totale.

Asbestolux-sektionen gav ikke på noget tidspunkt kraftig opflamning af branden, holdt stabilitetsmæssigt stand i ca. 19 minutter og styrtede sammen efter ca. 22 minutter.

Selve asbestolux-pladerne syntes helt at modstå temperaturpåvirkningen, men tætheden mellem beklædningen og spærene var ikke tilstrækkelig, idet ilden ca. kl. 0.10 trængte ind i sammenføjningen og antændte den bærende lægte. Efter at lægten var delvis bortbrændt, faldt pladerne i ret store stykker. Efter branden syntes pladematerialet helt at have bevaret sine oprindelige egenskaber.

Med hensyn til temperaturstigningen i rummet synes det, som om varmeisolationen har været for

Den gamle hjuldamper er gået over i historien - og teknikken går frem med stormskridt... Nye, utroligt stærke materialer ser dagens lys i laboratorierne - gamle, kendte må vige pladsen... Dette gælder også gulvbelægninger. - Holmsund vinylgulvfliser er det nyeste og største fremskridt inden for gulve! Holmsund gulve er skabt til nutidens og fremtidens byggeri...

vers & Co. A/S Frederiksbergalle 18-20, V. Hilda 2001

12. Tid: 0,13. Ved den vestlige ende af sektion 5, „Flamol", synes der at ske gennembrænding langs skillevæggen, medens overfladebranden iøvrigt er taget noget af

13. Tid: 0,18,30. Sektion 5, „Flamol", brænder nu igennem og give egentlige flammer, men dog med en meget begrænset intensitet sammenligne med branden i den usikrede sektion

ringe, idet temperaturen efter kl. 0.04 når op omkring 100° C. og forhindrer menneskers ophold.

Det må anses for sandsynligt, at en del af denne hurtige temperaturstigning skyldes de omkring 1000° C., som på dette tidspunkt havde været i nogle minutter i den usikrede nabosektion, hvorfra vinden bar direkte mod „Asbestolux"-sektionen.

Konstruktionen har givet en betydelig forsinkelse af branden, brandtiden forlænget med ca. 100 pct., og har reduceret strålevarme og flyveildsfaren til at være ikke særlig farlige komponenter, men den vil utvivlsomt kunne gøres langt mere effektiv ved e tættere befæstigelse, som kan hindre branden i a trænge ind gennem revner og sprækker.

En forøgelse af den termiske isolationsevne ved ud fyldning af mellemrum mellem stråmaterialet o Asbestolux-pladerne ville utvivlsomt både forlæng brandstabiliteten og forøge den tid, der hengår inde ophold i tagrummet er umuliggjort på grund a varmen.

Daporka-sektionen gav ikke på noget tidspunkt op flamning og bevarede sin stabilitet til forsøgets af

14. Tid: 0,23. Sektion 2, „Asbestolux", styrter nu sammen, efter at der i nogen tid har været iagttaget indtrængende flammer i tagrummet langs tætningslisterne, som på dette tidspunkt må antages at have svigtet. Stråmaterialet i sektion 4 og 5, „Rockwool" og „Flamol", brænder fortsat roligt

15. Tid: 0,26. Stråmassen i sektion 4 og 5 er nu i det væsentlige nedbrændt, medens sektion 3, „Daporka", fortsat i alt væsentligt er intakt. Specielt på den pudsede nordside, som ikke ses på billedet, er der endnu væsentlige mængder ubrændt strå tilbage

slutning efter 40 minutter. Temperaturforløbet i tagrummet gav mulighed for ophold i ca. 13 minutter.

Det var ganske tydeligt, at den pudsede nordflade havde en væsentlig større modstandsevne end den upudsede sydflade. De betydelige rester af ikke gennembrændte lægter tyder på, at Daporka-skummet har haft en væsentlig beskyttende virkning.

Den dagen før forsøget påsprøjtede plastskum kan muligvis have påvirket prøven af den ikke pudsede del. Der må som følge heraf tages et vist forbehold over for betydningen af de opnåede resultater, selv om konstruktionen også uden denne seneste påsprøjtning formentlig må betegnes som lovende.

Rockwool-sektionen viste i de første 10 minutter kun langsom glødebrand fra tagskægget, og synes således indtil dette tidspunkt at have været tæt og hindret lufttilgang fra undersiden. I de følgende minutter sker der momentvis en vis flammeudbredelse på overfladen. Ca. kl. 0.19 synes et mindre parti ved tagryggen at have svigtet, hvorefter der i de følgende 4 minutter

Med hensyn til vinduer...

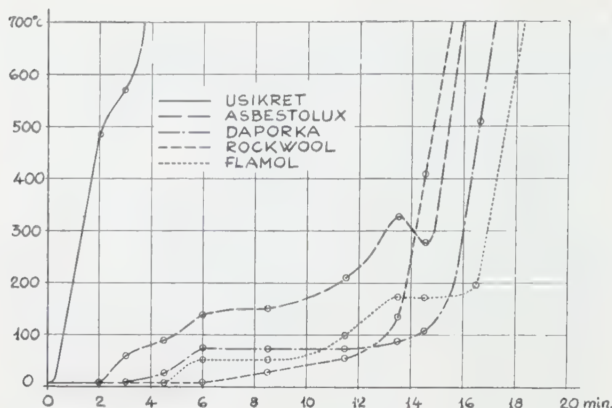
Univerbel

hører med sine usædvanligt plane flader
og sin fejlfri gennemsigtighed
uløseligt sammen med lys og liv.
Facaden, De skaber bliver lettere,
lokalerne lysere.
Et helhedsindtryk af livfuld elegance
med **Univerbel**.

Univerbel

Union des Verreries Mécaniques Belges S. A.
29, Quai de Brabant, Charleroi - Belgien

Forhandles af førende glarmestre og glasgrossister over hele landet

16. De målte temperaturer i hovedhøjde i de enkelte sektioner. Det ses, at redningsmuligheden i sektion 1 på det nærmeste har været lig 0, i sektion 2 ca. 4 min., i sektion 3 ca. 14 min., i sektion 4 ca. 13 min. og i sektion 5 ca. 11 minutter. Egentlig brand i de sikrede rum er opstået mellem 14 og 17 min., medens den tilsvarende situation med langt større hæftighed i den sikrede sektion indtraf allerede efter 1 min.

sker en ret stærk opflamning på nordsektionen dog ikke særlig kraftig, hvorefter sektionen i moderat tempo brænder ud i løbet af de følgende 8 minutter.

Med hensyn til temperaturudviklingen i tagrummet gav denne sektion gode resultater, hele tiden lå temperaturen meget lavt under 50° C. indtil kl. 0.12 og passerede 100° C. kl. ca. 0.13.

Konstruktionen må siges at yde en væsentlig beskyttelse, der utvivlsomt ville kunne forøges ved en sikrere befæstigelse af det bærende trådnet. Det skal bemærkes, at denne sektion var stillet noget ugunstigt ved, at der heri fandtes den største spærafstand, 1,70 m.

Flamol-sektionen viste i de første minutter ret kraftig udvikling af ikke brændbar gas, men ingen flammeudbredelse på overfladen ved antændelsesstederne. Kl. 0.14 sker der en lokal gennembrænding, der i de følgende 4 minutter udvikler sig med ret betydelige flammer, hvorefter tagmaterialet i det væsentlige er udbrændt i løbet af de næstfølgende 5 minutter.

Temperaturen i tagrummet nåede 50° C. kl. 0.06 og passerede 100° C. ca. kl. 0.11.

Sammenholdt med resultaterne af tidligere udførte forsøg med imprægnering, kan det fastslås, at der med denne metode kan opnås en begrænsning af stråtages brandfarlighed, men den praktiske anvendelighed af metoden må i væsentlig grad bero på imprægneringens holdbarhed.

Som en *sammenfatning* af forsøgets resultat kan det siges, at samtlige de prøvede sikringsforanstaltninger på afgørende måde har reduceret intensiteten og hastigheden af stråtagsbranden. Enkelte af konstruktionerne vil formentlig kunne udvikles til at yde større beskyttelse. Påføringstidspunktet for flydende beskyttelsesmidler må antages at kunne have influeret på resultaterne.

Der er næppe tvivl om, at den tidligere prøvede konstruktion med 5 cm træbetonplader yder en lige så god beskyttelse som de her prøvede, selv om direkte

sammenligning ikke var mulig. Nogen vurdering kan dog formentlig baseres på den gode modstand, som træbetonadskillelserne mellem de enkelte sektioner ydede.

En udvikling af egnede beskyttelsesforanstaltninger, som var det direkte formål med det udførte forsøg, må formentlig baseres på løsninger med mindst mulige omkostninger, idet stråtækte bygninger vel almindeligvis ikke tåler væsentlige økonomiske belastninger, med mindre der samtidig tilføres bygningen andre værdier som f. eks. forøget varmeisolation og større anvendelighed af loftsrummene.

Gentækning

Det er kendt, at stråmaterialet har en begrænset levetid, 20–30 år, hvorfor der normalt må regnes med, at der med visse mellemrum må omtækkes.

Ved tækning anvendes almindeligt omsyning omkring taglægten. Denne fremgangsmåde vil være uigennemførlig eller i hvert fald meget besværlig, såfremt taglægterne på undersiden er beklædt med et fast materiale.

Spørgsmålet har været drøftet med flere sagkyndige. Enkelte tækkemænd har anset gentækning umulig uden pladernes fjernelse, medens andre anfører, at man kan sy nyt strå oven på resterne af det gamle, og en enkelt har anført at kunne sy nyt tag på en udspændt galvaniseret ståltråd mellem lægterne.

Gentækningsspørgsmålet er ret væsentligt ud fra et økonomisk synspunkt, idet man, såfremt gentækning ikke er mulig, må regne med at afskrive omkostningerne til sikringsforanstaltningen eller eventuelt retableringsomkostningerne over samme tidsrum som tagets restlevetid.

Enkelte af de her prøvede sikringsmetoder, nemlig Rockwool og Daporka, vil formentlig som følge af materialets bløde konsistens tillade en gentækning uden gener, såfremt sikringsmaterialet ikke beskadiges under tækkearbejdet.

Praktiske forsøg, der nærmere kunne belyse spørgsmålet om gentækning, således som det tidligere har været drøftet med Foreningen af Danske Træbetonfabrikker, ville være ønskelige med henblik på at skabe større klarhed over, hvilke vanskeligheder gentækning af et sikret stråtag virkelig indebærer.

Slutning

Når man tager i betragtning, at en meget stor del af landets stråtækte bygninger ligger i områder, hvor den store slukningshjælp først kan være fremme mellem 10 og 20 minutter efter alarm, og der hertil må lægges andre minutter, inden opdagelse, og inden alarmen er gennemført, vil man som erfaringen viser, meget ofte ved brandvæsenets fremmøde stå over for det fuldt overtændte stråtag, som ved det sidste forsøg indtraf efter ca. 2 minutters forløb.

(Teksten fortsættes side A676)

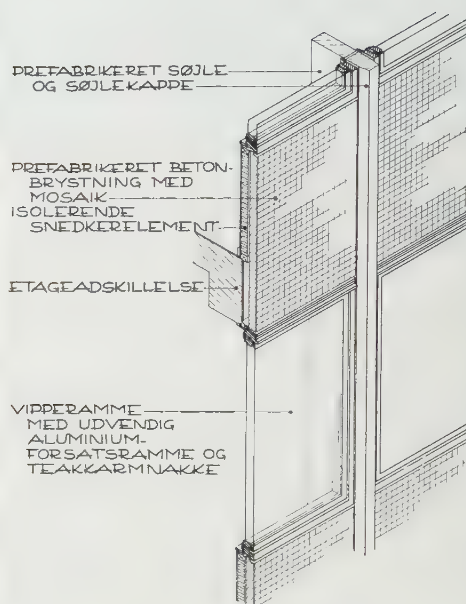
VELUX

FACADEVINDUER

METAL + TRÆ

FAÇADEUDSNIT

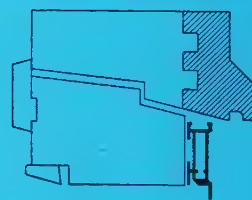

United Shoe Machinery Company A/S
Ringvejen, Herlev

arkitekt:
K. Weidemann Petersen, M.A.A.
Moseskrænten 43, Søborg

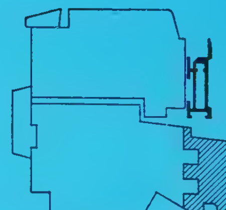
drøft dagslysproblemer med VELUX

teakkarm-
påforing

aluminium-
forsatsramme

indv. profiler
i malet fyr

V. KANN RASMUSSEN & CO - VELUX A/S - MASKINVEJ 4 - KØBENH. - SØBORG - SØ 6570

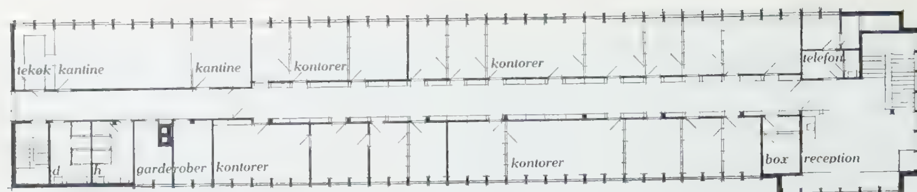
Façaden mod ringvejen i Herlev

United Shoe Machinery Company, Herlev

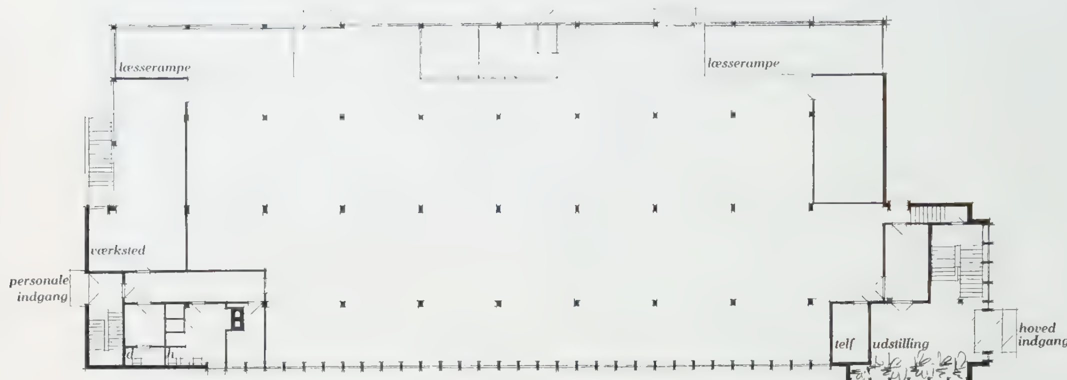
Arkitekt: Karl Weidemann Petersen, M.A.A.

United Shoe Machinery Company er et meget stort amerikansk firma med hovedsæde i Boston. Det beskæftiger ca. 20 000 mennesker, hvoraf kun en del er optaget af firmaets oprindelige hovedinteresse, skotøjsmaskiner. Disse maskiner hører til de mere komplicerede og har måske derfor ført virksomheden ind på alskens sindrig mekanik, sådan at man i dag producerer specialmekanismer til atomreaktorer, kontormaskiner, maskiner, der laver trykte kredsløb til radioapparater, sømmaskiner til møbelpolstring og meget mere. Forøvrigt fremstiller man også ting af interesse for bygningsindustrien, f. eks. en plastisk fugemasse.

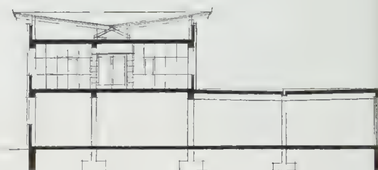
Den danske afdeling i Herlev er med andre ord en beskeden aflægger. Den har imidlertid en størrelse

1. sal

Stuen

Planer og snit 1:500

som mange af de middelstore industrier, der i disse år vokser op i Københavns omegn, og det gør den i vore øjne særlig interessant. For det ser ud som om der indenfor denne kategori af industri i særlig grad mangler forståelse for værdien af en smuk ramme om virksomheden. Man behøver blot at betragte byggeriet i det industrikvarter, hvori United Shoe er beliggende. De fleste virksomheder ser ud til at være tilfreds med den billigst mulige beskyttelse mod vejrliget.

I det effektive Amerika har man fundet ud af, at smukt, velordnet erhvervsbyggeri giver rige renter i form af større arbejdsydelser og bedre renommé.

Det, der karakteriserer den her her gengivne bygning, er netop det præsentable og velordnede. Anvendelsen af smukke og gedigne materialer skaber uvilkårligt en tillidsfuld stemning hos den besøgende. Og mon ikke det er lettere at skaffe velkvalificeret arbejdskraft til en arbejdsplads i smukke omgivelser.

Danmarksafdelingen – huset som præsenteres her, indeholder lager og kontorer. Der er anvendt en betonskeletkonstruktion med søjler af chokbeton og Calton-bjælkelag. Façadeelementerne er ligeledes udført af chokbeton, beklædt med mørkeblå glasmosaikstifter og iøvrigt med Velux-aluminiumsvinduer. Der er overalt anvendt dobbelte Thermopaneruder.

Til gulvene er fortrinsvis anvendt lysegrå Vinylfliser. Lageret er belyst med lysstofrør suppleret med ambulant glødelampebelysning i reolgaderne. Også kontorer og gange er belyst med lysstofrør, dækkede af Marluxbaner og rørarmaturer i Munkegårdslamper. Weidemann Petersen har i LP-nyt om belysningen skrevet: „Alt sammen fungerer det godt og rigtigt, d.v.s. forsyner hver m² med det antal lux den har krav på. Ikke desto mindre trænger jeg til at aflevere en højst usagkyndig indvending mod denne form for belysning, en indvending som støtter sig på den opfattelse, at lys ikke bare er noget man bruger til at se ved, men i høj grad er med til at danne og fastholde et sjæleligt velbefindende, eller det modsatte. Den varme lyskegle, som en glødelampe danner over arbejdsbordet føler jeg uendeligt hyggelig og beskyttende. Man har sit eget lille aflukke inden for verdensrummet, medens man i lys fra et lysrør føler sig som en gople i et ocean, berøvet hvad man endnu havde i behold af ego og aura.

Gad vidst om jeg er ene om at føle sådan, måske hører det til de mindre gangbare fornemmelser, men for mig er det sandsynligt at mennesker, som arbejder i glødelampelys, vil gennemleve døgnet i større tilfredshed og fordragelighed."

Façaden mod ringvejen

STRÜWING

Hovedindgang

Trappen er udført af profilstål, der bærer Mipolamdækkede teaktræstrin

STRÜWING

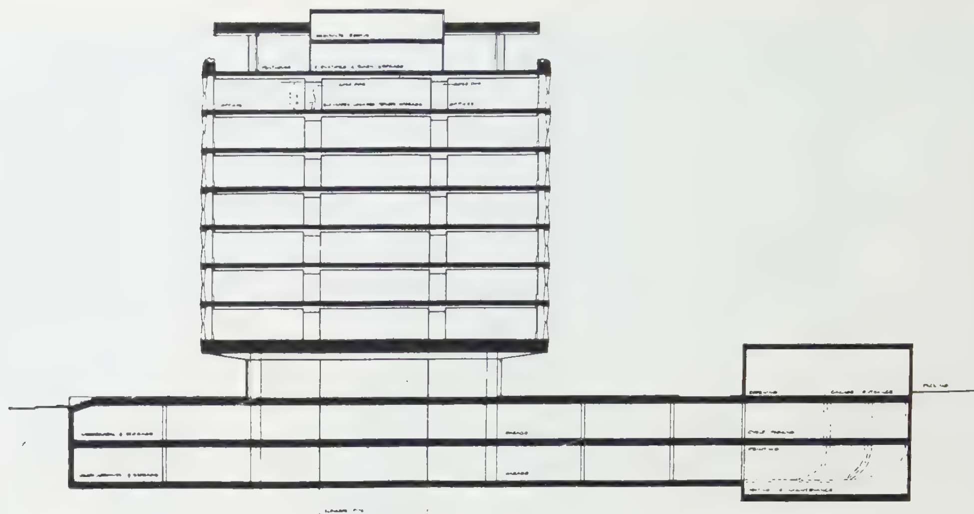
Kontorgangen på 1. sal med Marlux-dækket lysrende. Gulvet er belagt med Vinylfliser. Paneler og døre er mahognifinerede

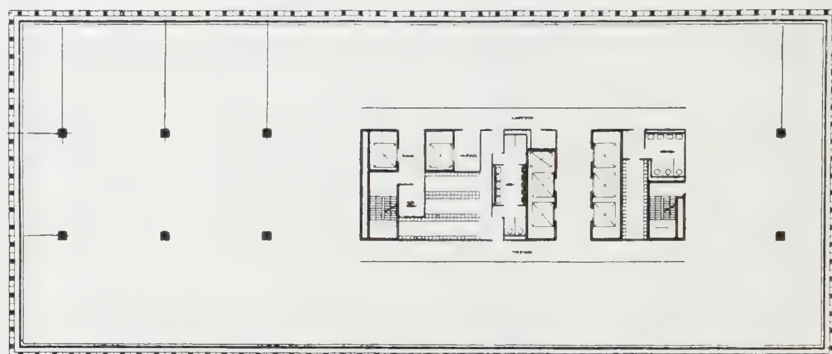
STRÜWING

Herunder: Receptionen på 1. sal

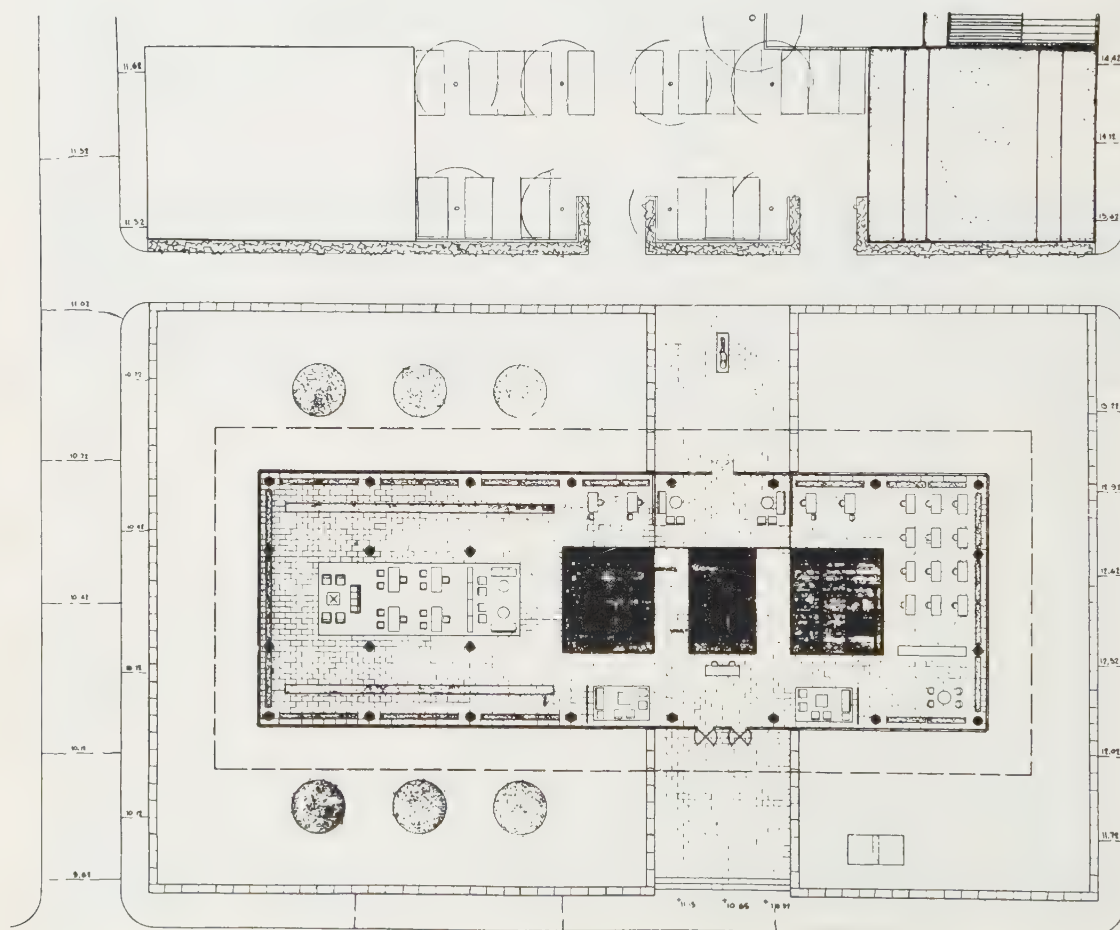

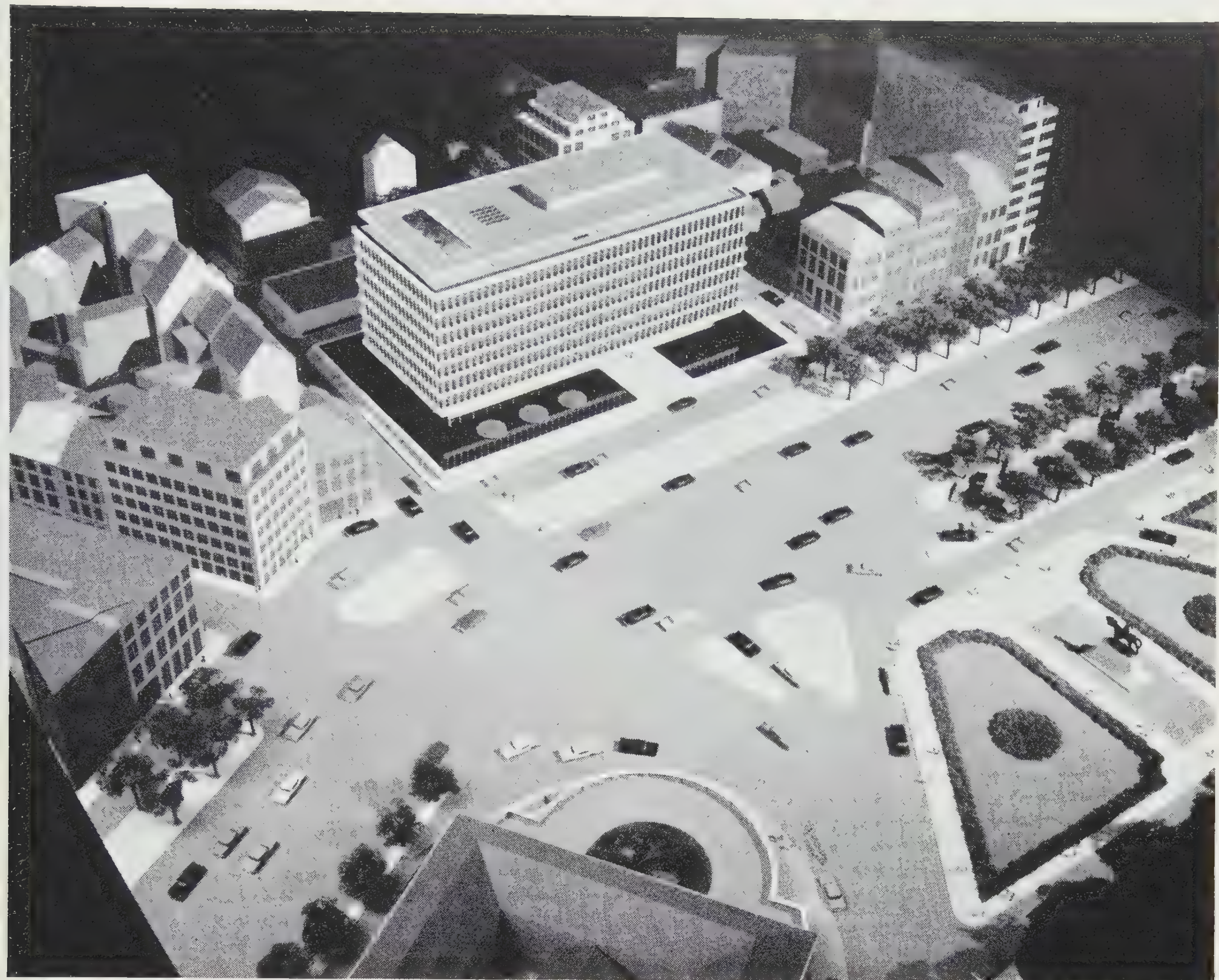
Snit

Normalplan

Stueplan 1 : 600

EZRA STOLLER

Banque Lambert, Bruxelles

Arkitekt: Gordon Bunshaft – Skidmore, Owings & Merrill

Det er blevet overdraget det amerikanske arkitektfirma at bygge hovedkontoret i Bruxelles for en af de store europæiske privatbanker. Byggeriet er endnu ikke påbegyndt, men vi viser her det usædvanlige projekt.

Byggeprogrammet omfatter de egentlige banklokaler, bankens og kundernes boxe og de nødvendige forvaltnings- og kontorlokaler (til hvilke også hører en kantine, et opholdsrum for de ansatte og en sanitetsstation); og endelig er en stor privatlejlighed for familien Lambert og deres gæster også forudset.

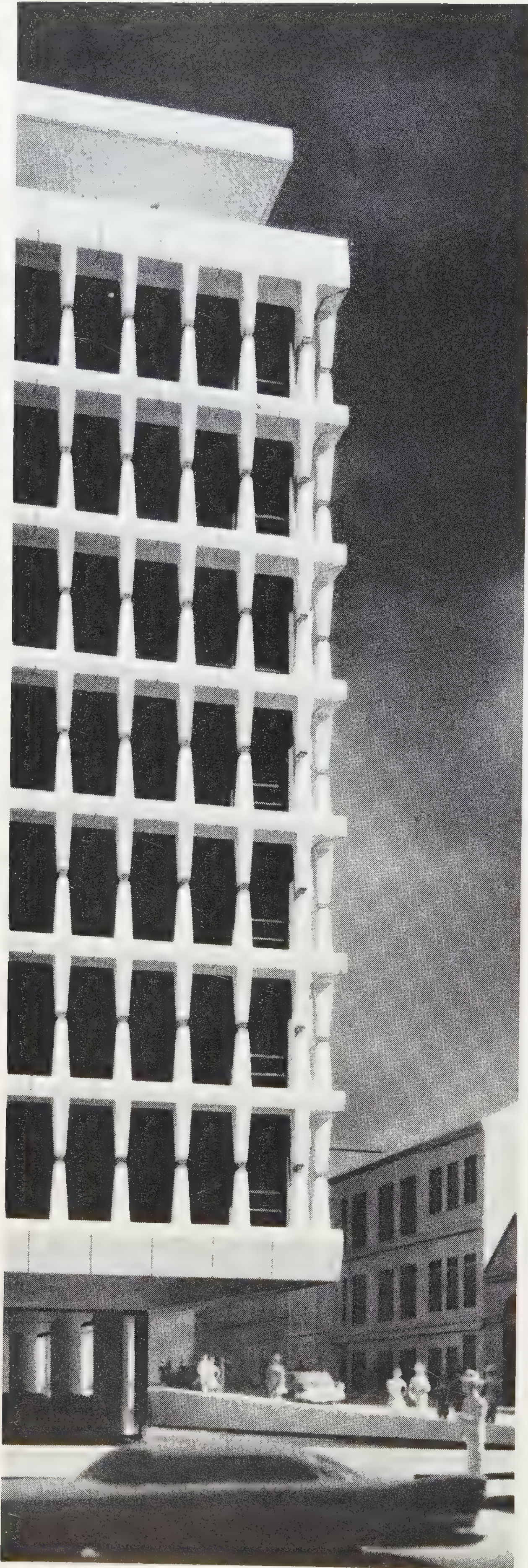
Bygningen skal ligge ved Avenue Marnix, en del af det ringformede gadesystem i Bruxelles, ved Place du Trone. Overfor ligger Palais Royale med dens vidtstrakte parkanlæg. Denne beliggenhed gjorde det vel nærliggende, at bygningen skulle have en monumental karakter, medens der på den anden side måtte vises de omkringliggende beboelseshuse tilbørlige hensyn hvad angår bygningens masse og façadeudførelse.

Hovedbygningen – der findes også en sidebygning på én etage – er i henhold til bankens funktioner opdelt i tre zoner: Stueetagen indeholder indgangshallen og banklokalerne, der med hensyn til indretningen og opdelingen adskiller sig væsentligt fra tilsvarende lokaler i vore banker. De syv ensartede etager, der ligger over stueetagen er forbeholdt kontorerne. De tillader en fuld flexibel inddeling efter forholdene. Tagetagen er optaget af familien Lamberts lejlighed. Denne lejlighed er med mange værelser og er rigt udstyret da den jo også skal anvendes til repræsentative formål – i overensstemmelse med de pligter, som en stor bankier har.

Bygningen er opstillet på en høj sokkel, som går udover bygningens grundplan, og som er udbygget med en spejl-dam („reflecting pool"). To underetager indeholder boxene, garderoberne for de ansatte og en dybtliggende garage for 120 køretøjer. Tilkørslen til denne garage sker gennem den nævnte sidebygning – som ligger øst for hovedbygningen. Mellem denne sidebygning og spejldammen er forudset en privat indgangszone, som gør indgangen til hallen og til elevatoren til privatlejligheden mulig og som ligger adskilt fra publikumsfærdslen.

Kærnen går igennem alle bygningens etager og

Gordon Bunshaft – Skidmore, Owings & Merrill: Banque Lambert

Façadeudsnit, modelfoto

Façaden mod Place du Trone

indeholder elevatorerne, trapperne, toiletterne og installationerne. På begge sider af denne kærne findes korridorer, som er 1,80 m brede. De egentlige kontorarealer er opdelt i et modul på 1,50 × 1,50 m, som også følges af de indbyggede belysningslegemer. Zonerne langs med korridorerne er bestemt for de mindre kontorer for én eller to personer, medens aralerne mod façaderne er beregnet til de store kontorer og de såkaldte „pools“, og ligeledes for sådanne afdelinger, som slet ikke eller kun i ringe grad behøver en inddeling. Rummenes dybde langs med korridorerne udgør fem moduler = 7,50 m, hvilket tillader indretningen af to rum bagved hinanden — en ved korridoren for sekretæren – en ved vinduet for det egentlige kontor. Denne løsning anvendes meget i U.S.A. I Europa er den ikke blevet prøvet endnu, såvidt man ved. Totalmålene for planen er 70,5 m × 28,5 m.

Skidmore, Owings & Merrill ville utvivlsomt have bygget en tilsvarende bygning i U.S.A. af stål. I Europa var dette ikke muligt på grund af de høje stålpriser. Endvidere ville en glas-metal façade efter arkitekternes mening været uheldig i samspillet med de omliggende huse, der er bygget af natursten og mursten. Fremfor alt under hensyntagen til bygningens mål og byens byggevedtægter har arkitekterne sammen med ingeniør Paul Weidinger regnet med prefabrikerede betonfaçadeelementer, som omgiver de syv kontoretager med et modul på 1,50 m fra taget. Disse elementer tager perimeterbelastningen fra taget og leder den direkte til dækket over stueetagen.

Hvert elements form udtrykker de statiske betingelser for en enhed: Tværsnittet er tykkest ved dækket (hvor bøjningsmomenterne er størst) d.v.s. dér, hvor de lodrette dele af elementerne støtter dækkene, medens de er tyndest på midten mellem to dæk. Belastningen bliver på dette punkt overført gennem et „kugleleje“ af rustfrit stål. Dette led er indstøbt i det færdige element – den hertil nødvendige præcision er opnået ved fremstilling på fabrik. Façadeelementerne står i en vis lille afstand fra den indre glasvæg, så der dannes en gangbro, der er tilstrækkelig for vinduespudserne.

Façadeelementerne står på dækket over stueetagen. Her bliver belastningen optaget af en stærk, 4,50 m udkraget jernbetonplade, og gennem søjler ført videre til fundamentet.

Projekt til den ny polytekniske læreanstalt

Anton Rosen

Anton Rosen ville den 13. september være fyldt 100 år. Han døde i 1928.

Når man taler med arkitekter, der har kendt ham eller endnu bedre arbejdet på hans tegnestue, får man det indtryk, at Rosen til sin død var ungdommens talsmand. Hans fantasi og skaberglæde opildnede de unge og gav dem tillid til fagets kunstneriske muligheder. Rosen var besjælet af en smittende optimisme.

I dag, hvor vi igen drøfter mulighederne for en verdensudstilling i København, er det interessant at mindes Rosens evne til at finde ukonventionelle løsninger. I begyndelsen af 20'erne var der stor interesse for at arrangere en verdensudstilling i København. Göteborgudstillingen var blevet en succes og man havde endnu Aarhusudstillingen i frisk erindring.

Flere arealer var på tale, også Amagerfælleds, som blev forkastet af trafikale grunde. Rosen foreslog i stedet at lægge et bredt ø-bælte ned gennem søerne og yderligere inddrage kastellet og en del af det gamle banegårsterræn til udstillingen. Herved ville udstillingen både arkitektonisk og funktionelt blive en integrerende del af byen, med mulighed for meget effektfulde arrangementer. Dr. Dyggve har i *Arkitekten* i 1924 beskrevet projektet og går stærkt ind for, at man samler sig om at få en verdensudstilling til København. Det lykkedes som bekendt ikke.

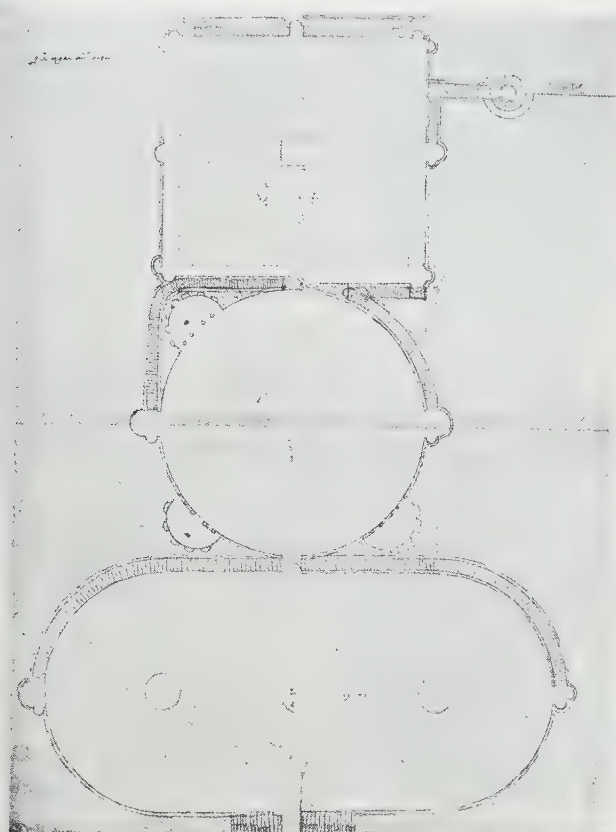
Mange af Rosens projekter fik en lignende skæbne, uden at det dog tilsyneladende tog modet fra ham. Hans temperament tillod ham ikke at vente på opgaven, han fandt den gerne selv. Med et sådant temperament var han selvfølgelig selvskreven deltager i de store konkurrencer. Hans forslag til en bank i Verona (1913), „Chicago Tribune Building" (1923) og Folkeforbundsbygningen i Genéve (1927) vakte opmærksomhed ved den skulpturelle kraft, de besidder. Rosen var Sullivans samtidige, og man mærker bl.a. i disse projekter, at han beundrede Sullivan.

Rosen nærede stor interesse for højhusets muligheder i bybilledet. Det var naturligt, at han arbejdede udfra denne idé i Chicago-projektet. Men også i sine københavnske projekter, bl. a. i den her gengivne skitse til Polyteknisk Læreanstalt, arbejder han med tanken om et højhus.

Rosen var moderne. Han var velorienteret om de internationale arkitekturstrømninger. Palace-Hotel er vel den bedst kendte af hans tidsprægede bygninger, den mest jugend-influerede i København. Han var blandt dem, der stærkest tog afstand fra de historiske stilformer. Derved blev han modernisten, der forberedte sporskiftet i dansk bygningskunst. Men nogen bidragyder til funktionalismen blev han aldrig. Den puritanisme, der var forudsætningen for den tidlige funktionalisme, lå ham fjernt. Han var den frodige og farverige kunstner, impulsiv som man ser det i hans skitser. Den bløde blyant, tegnekullet og farvekridt i glødende farver var hans foretrukne værktøj. Han repræsenterede det feststemte i dansk arkitektur.

I Palace-Hotel er der i anledning af Rosens 100-årsdag arrangeret en lille udstilling af hans projekter. Udstillingen lukker den 19. ds. Der er fri adgang.

Europas Havekunst

Skitse til „Pavens vinbjerg", den senere villa Madama's have, tilskreven Raffael

C. Th. Sørensen: Europas havekunst, fra Alhambra til Liselund. G. E. C. Gad. 1959. 306 sider, ill., 40 kr. uindbundet.

I en længere indledning gør forfatteren rede så vel for sine teoretiske synspunkter som for hovedlinierne i sin historiske fremstilling. Indledningen begynder med et citat fra Jacob Burkhardt's forord til „Der Cicerone": „Raisonnementet i „Der Cicerone" gør intet krav på at forfølge og udtale de dybeste tanker, som er nedlagt i et kunstværk, dets idé. Hvis det overhovedet var muligt, at man kunne udtrykke denne fuldstændigt i ord, så ville kunsten være overflødig og vedkommende værk kunne lige så godt være forblevet ubygget, umejslet, umalt." C. Th. Sørensen fortsætter: „Ud fra samme opfattelse vil jeg i denne bog kun i meget ringe grad forsøge mig med analyser, knap nok med vurderinger. Den, der arbejder med kunstnerisk bestemte ting – eller forsøger at udøve kunst – må se anderledes på det end den, der skriver om kunst. Selvfølgelig kan analyse og vurdering interessere ham, men parallelføringer virker let irriterende, for han vil have oplevet „kunstværkets fødsel" helt anderledes, end kunsthistorikeren forestiller sig det. Jeg tror, at kunstneren må opleve andres kunst umiddelbart, med sit instinkt eller sin følelse; opleve det, vi ikke kan „in Worten vollständig geben", og således må vi alle ønske at opleve det."

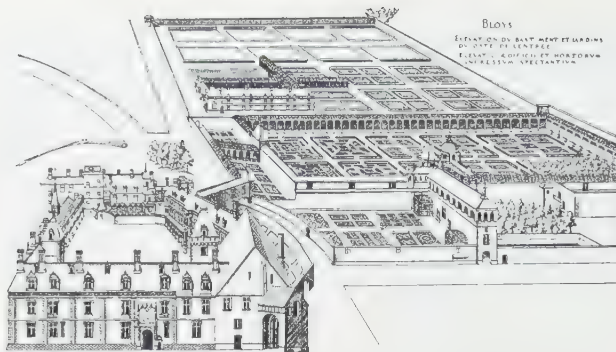
Det er utvivlsomt som regel rigtigt, at den, der er med i kampen, forstår problemerne indefra og på en helt anden måde, end den har mulighed for, for hvem det receptive er det overvejende. Derfor kunne man ønske kunstnerisk dilettantisme langt større udbredelse end den nuværende kunsthistoriske. Den ville gøre selve livet rigere for langt flere og måske frembringe flere kunstnere af samme type som Henri Rousseau, der oprindeligt var toldembedsmand, og John Christensen, der indtil han blev ældre delte sin tid imellem barber- og malerfaget. For, som C. Th. Sørensen siger det: „opleve det, vi ikke kan „in Worten vollständig geben".

Som så mange historikere sætter C. Th. Sørensen et skel ved den første verdenskrig. „Fra 1914 og seks hundrede år tilbage var der en vis sammenhæng i samfundsforhold, livsvaner og idealer, denne gav en kontinuitet i mange ting, bl. a. også i havekunsten." Man spørger ganske vist uvilkårligt, hvorledes de mauriske haver kommer ind i billedet. Maurernes kultur hørte ikke med i det sammenhæng.

C. Th. Sørensen trækker derefter rammerne op for behandlingen af stoffet. „Det må være meget betydningsfuldt at danne sig en forestilling om den enkeltes arbejde, selv om den manglende viden gør det meget vanskeligt. At fremstillingen skal gælde værkerne er ligetil, men det er også værd at vide mest muligt om personerne, både kunstnere og bygherrer, og endelig har bøger om eller med tilknytning til emnet en særlig interesse i denne forbindelse." Dette program må også siges at være lykkedes med hensyn til værkerne og bøgerne, men kun tildels for kunstnernes og bygherrernes vedkommende. Alt for ofte er det, der fortælles om disse, leksikalske oplysninger af den mest ligegyldige art.

C. Th. Sørensen søger at isolere havekunstens historie fra „den stilhistoriske udvikling, som gælder for andre eller beslægtede kulturelementer, ligesom betydningen af politiske og økonomiske forhold kan være nok så forskellig". Så berettiget denne afgrænsning kan være, er den dog på enkelte punkter drevet for vidt. I den italienske renaissance var således de samme mænd bygmestre og havekunstnere, og det skulle derfor ligge nær at søge forbindelse imellem deres arbejde på disse to områder. Derfor virker også den lille, kulturhistoriske indledning til „Italien i begyndelsen af 1500" kun som en repetition af skolekundskaber. Det, der er kærnen i renaissancens antikiserende kristendom, kan siges at være en følelse af en guddommelig harmoni i naturen. Denne harmoni skulle også arkitekturen udtrykke, og dette søgte den at gøre igennem proportioneringen af sådanne geometriske grundformer, som udgør de simpleste elementer i det arkitektoniske rum: terningen, halvkuglen, cylinderen, cirklen, kvadratet, det enkle rektangel o. s. v. At det samme var tilfældet i havekunsten, ses af den Raffael tilskrevne plan til villa Madama's have, komponeret over kvadratet, cirklen og ellipsen. Proprotionering kommer C. Th. Sørensen slet ikke ind på.

I sidste halvdel af indledningen fremlægger C. Th.

Blois, efter Du Cerceau. Haven anlagt af Pasello da Mercoglian (virksom omk. 1495–1550)

Sørensen de synspunkter, som ligger til grund for hans fremstilling. Det er hans teori om „haven“ og „det stiliserede landskab“. C. Th. Sørensen siger: „Jeg er endelig kommen til den overbevisning, at det vil være nok så klart at dele havekunstens værker i egentlige *haver* og *stiliserede landskabsformer*. Haven er grostedet, begrebets simple urform, det hegnede sted, som ordet betyder på alle sprog .... Klostergårdshaver, middelalderlige slottes borgfred, Padovas Giardino Botanico og Pasello da Mercogliano's anlæg ved Blois og Gaillon er haver“, og C. Th. Sørensen kunne til disse haver have føjet de tidligste toskanske haver.

C. Th. Sørensen fortsætter: „De stiliserede landskabsformer vil naturligt kunne opdeles i fire hovedgrupper. *Vandingsanlægget* er vel ældst, formen har sikkert haft en meget stor udbredelse, men vil ofte kun være et islæt i en *have*. Cordobas og Sevillas orangegårde ... er meget klare eksempler, her er markernes vandingsrender blevet fine kanaler, der ligger som ornamenter i marmorgulve. Alhambras løvegård hører med, ligeledes Patio de la Acequia i Generalife. Det skønneste er vistnok Taj Mahal ved Agra i Indien.

Den italienske have, som måske er højdepunktet såvel i begreb som epoke, en stiliseret *bjergbæk*, renest oplevet i Villa Lante og Villa Aldobrandini, rigere og festligere i Villa d'Este.

I sine hovedværker, Vaux-le-Vicomte, Chantilly og Versailles stiliserer Le Notre Ile-de-Frances *flodlandskaber* med skove og enge, andre fine eksempler af denne form er Hampton Court ved London og Nümphenburg ved München.

Når endelig William Kent skaber haven ved Rousham, den første „engelske“ have, formodentlig Kent's eneste, så kan den opfattes som stiliseret *bakkelandskab*, som de mange arbejder af „Capability“ Brown, af Morel og samtidige i Frankrig, af Sckell og Lenni i Tyskland og mange andre.

Der kan være tale om flere grundformer...

Alligevel er det nok tilstrækkeligt at dele i fem hovedformer. For det første *haven*. – For de andre fire kan det måske være rimeligt at bruge de gamle nationale navne, men jeg gør det ganske vist ud fra en helt anden opfattelse end den gængse. – Derefter er det stiliserede vandingsanlæg *spansk* (d. v. s. maurisk, anmelderen), bjergbækken *italiensk*, flodlandskabet *fransk* og bakkelandskabet *engelsk*.“

C. Th. Sørensen går derefter over til at forklare, hvad han forstår ved „stil“. Det er ikke det samme som det almindelige sprogbrug. I Salmonsens étbinds leksikon defineres stil „kunsthistorisk“ som en kunstners eller kunstepokes karakteristiske udtryksform. Ganske vist ligger heri tillige en vis vurdering, idet vi så vidt muligt går ud fra de betydeligste monumenter i en epoke eller en kunstners produktion som bestemmende for det, vi opfatter som epokens eller kunstnerens stil. Hos C. Th. Sørensen får det sidste synspunkt ensidigt overvægt. C. Th. Sørensen siger: „Foran er udtrykket stilisering brugt uden videre, som om det er entydigt, som ordet læse. Det er det jo desværre ikke. Stil betyder beherskelse, oplyser en ordbog, men det kan også forstås som renhed, renselse, klarhed. Således som stilisering bruges her, er det noget med at forfine, fuldkommengøre og forstærke det karakteristiske ved et objekt.“ Selv om man tager stil i denne betydning, er det dog vigtigt at fastholde, at der i det „rensende, klarende og fuldkommengørende“ skal indgå et skabende, man kunne sige ustilistisk element. Ellers bliver produktet ikke et kunstværk. Det fremgår også af C. Th. Sørensen's eget syn på kunstneren og eklektikeren, hvorom mere i det følgende.

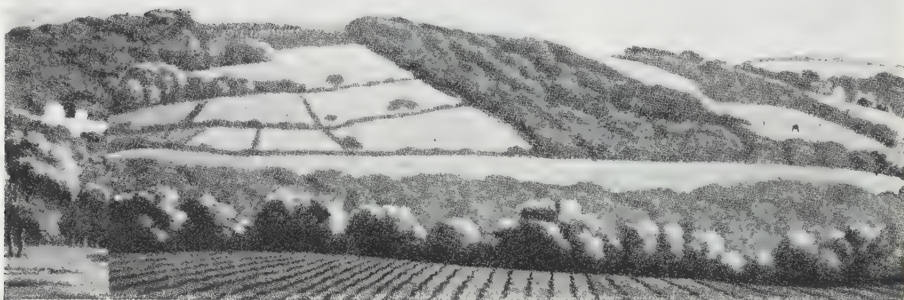
Vil man nu underkaste C. Th. Sørensen's grundbegreber: „*haven*“ og „den stiliserede landskabsform“ en nøjere analyse må der først gøres opmærksom på, at det ikke er klart udtrykt, hvad der skal forstås ved *haven* som „grostedet, begrebets simple urform, det hegnede sted“. Skal *haven* som grosted falde ind under begrebet havekunst modsat blot havedyrkning eller gartneri, må det betyde en have, ved hvis anlæg hensynet til indholdet, væksterne, er mere fremtrædende end hensynet til anlægget som form i sig selv. Anlægget må i så fald mere være en ramme om væksterne end hævde sig i sig selv, selv om der også i udformningen af denne ramme må ligge kunstnerisk intuition. Således stemmer det også med den historiske skildring i C. Th. Sørensen's bog, og i den forstand kan man nok formode, at de tidlige toskanske havers og til nød Blois' har været *haver* i C. Th. Sørensen's betydning af ordet. På Blois kan anvendes de samme ord, som C. Th. Sørensen bruger om Mercogliano's have i Gaillon: „Det hele må opfattes som et festrum, hvor hundreder har kunnet spise, danse og spadsere i de lange sale, mellem blomster og under træer“. Så højt kunne haven som grosted nå.

Er nu denne opfattelse af *haven* som „grosted“ rigtig, må modsætningen indenfor havekunst til *haven* som grosted være de haver, hvor selve anlægget som form hæver sig over væksterne, således at disse mere giver bidrag til anlægget som form, end at de fremtræder for deres egen skyld og med haveanlægget som ramme. Om sådanne anlæg er stiliserede landskaber eller er rene kulturprodukter, er mere underordnet, omend selvfølgeligt langtfra uden betydning. Det er tværtimod fortjenstfuldt at fremhæve den samhørighed, der kan være imellem et lands natur og dets havekunst, og

Parken ved Bayham, slottet ses til højre, således som Humphrey Repton (1750–1818) tænkte sig den

Samme landskab forinden, tegnet af samme. Slottets plads er markeret ved fire stokke til højre

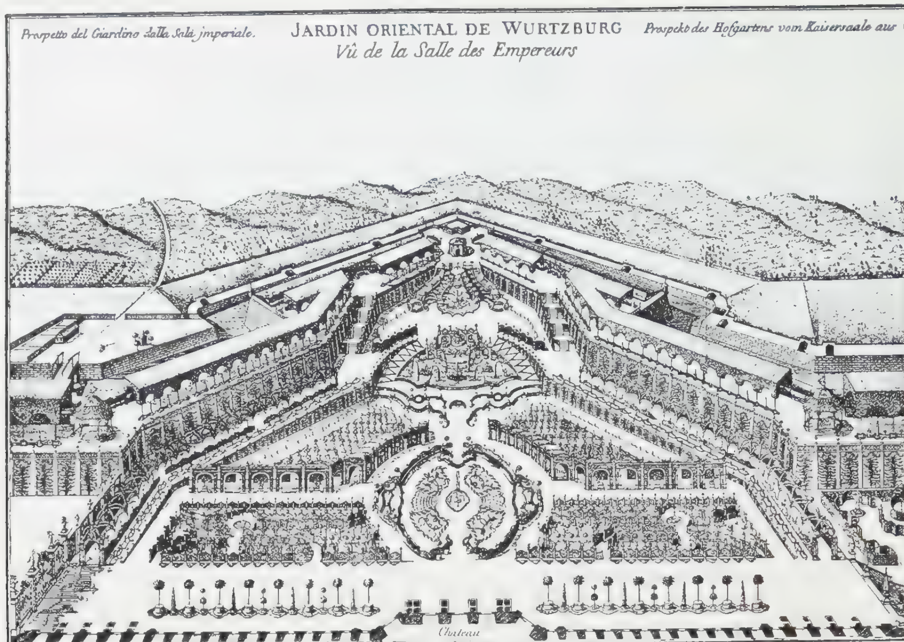

der forekommer mig at ligge en stor intuition i det, at C. Th. Sørensen har set sammenhænget imellem bjergbækkens landskab og den italienske højrenaissances eller begyndende baroks haver og imellem Ile-de-France's flodlandskab og Lenôtre's haver.

Højest når denne intuition i C. Th. Sørensen's påvisning af, at den engelske naturpark ikke er en efterligning af det engelske bakkelandskab, men at der er en kærne i den af skabende kunstnerisk komposition og det endog uanset, at dens frembringere naivt så det som deres formål at lave natur. Denne intuition er sikkert kun mulig for en udøvende kunstner, der selv har arbejdet med lignende problemer, således som C. Th. Sørensen har gjort det med parken ved Århus universitet, der er et stiliseret bakkelandskab (i C. Th. Sørensensens opfattelse af „stil"). På en hel ny måde rykker tillige derved den engelske naturpark eller den engelske have ind i det samlede billede af tidens kultur. Klassicismen følte sig netop som en reaktion af „natur og fornuft" imod barokkens kunstfærdigheder, og den var det også på mange punkter. Det var ikke tilfældigt, at pudderparykkerne og krinolinerne forsvandt. Det var udenværkerne i den engelske naturpark: grotterne, ruinerne o. s. v., der var romantiske, langt mere end kærnen. Men på den anden side er der ikke det mindste tilbage af landskabsform i en have som slotshaven i Würzburg, som C. Th. Sørensen kalder „et af de sidste betydelige franske anlæg". Den er udelukkende kulturprodukt, der er så at sige krinoline i den have.

At også C. Th. Sørensen ser den skabende og intuitivt opfattede helhed som kærnen i al havekunst, fremgår af følgende linier: „Nu vil kunstneren formentlig ikke – eller i hvert fald meget sjældent – være sig bevidst, at han f. eks. stiliserer en bjergbæk. Hans intension er rimeligvis at udnytte de muligheder, som dette faldende vand byder, hvilket forsåvidt *kan være det samme for den originale kunstner, han, som viser nye veje* (udhævet af anmelderen). Men det er jo nu engang meget få. De, som maler billeder, hugger skulpturer, bygger huse eller planter haver, følger næsten alle moden eller arbejder i tidens stil eller i tidens formsprog som det hedder. Det er værd at fremhæve meget stærkt, at sådanne eklektikere kan være store kunstnere og skabe meget værdifulde værker, det må være en klar bekræftelse at nævne Nicodemus Tessin den yngre."

Er denne kritik af C. Th. Sørensen's synspunkter berettiget, falder hans stof omtrent i de samme grupper, som han selv har angivet. De tidlige toskanske og franske haver betegner *haven* som grosted. I de mauriske haver, renaissancens, barokkens og rokokoens haver har det skabende formelement overvægten over indholdet, væksterne, medens i den engelske naturpark det skabende formelement og indholdet går op i en højere enhed. Men alt dette er havekunst, er stil.

Slotshaven i Würzburg, påbegyndt af Maximilian von Welsch omkr. 1720, endelig plan 1773–1774

Uanset hvorledes man end vil opfatte det stiliserede landskab, er C. Th. Sørensen også klar over, at et landskab undertiden slet ikke bør røres, men arkitekturen kun nænsomt passes ind i det. Med afsky vender C. Th. Sørensen sig derimod bort fra den have-„kunst", der blot søger at være en efterligning af naturen. Det svarer til den moderne bildende kunsts afsky for den rene naturalisme.

Noget forvirrende i den ellers kronologiske fremstilling af havekunstens værker virker det, at afsnittet „Tidlige spanske haver", d. v. s. de mauriske, er anbragt imellem afsnittene om de tidlige toskanske og franske haver og afsnittet om højrenaissancens. Tidsmæssigt og indholdsmæssigt skulle det synes rimeligere at anbringe dette afsnit først. Men årsagen er åbenbart det teoretiske synspunkt, først at tage de haver, der betegner *haven* som grosted, og derefter dem, der betegner „stiliserede landskabsformer". Et spørgsmål er det forøvrigt, om vandingsanlægget kan betegnes som en „landskabsform" i lighed med bjergbækkens landskab, flodlandskabet og bakkelandskabet. En tilgivelig dristighed er det, at C. Th. Sørensen i afsnittet „Tidlige spanske haver" har medtaget Taj Mahal i Indien, som anlagdes 1631–1640, formodentligt af en italiensk arkitekt Girolamo Veroneo. Det er nær beslægtet med de mauriske anlæg. Gennemgangen af de enkelte haver er omhyggelig og vidner om forfatterens skarpe iagttagelse, evne til kunstnerisk opfattelse og store viden. Modsat hvad der ofte er tilfældet, bliver fremstillingen mere levende, efterhånden som den skrider frem. Også billedstoffet er som helhed godt og tillige smukt anbragt, for så vidt man kan forsone sig med spaltemargen formen, hvor det atter og atter sker, at en afbildning i kolumnens bredde kommer til at hænge udover en tom spalteplads. Omslaget er bogen uværdigt: et dårligt farvetryk over en urolig typografi. At ubehjælpsomhed og små fejl har indsneget sig, kan vanskeligt undgås ved så stort et stof.

Til enhver vil bogen kunne tale ved sin menneskelighed, den munder ud i den etiske fordring ikke at slappe af i det, der kun er adspredelse og fornøjelse, men søge både styrke og hvile i det, der har værdi. C. Th. Sørensen siger: „Kunstnerens stræben sigter mod at skabe noget bedre og skønnere, i det hele nærmere den fuldkommenhed, som altid vil være uopnåelig. Selv om publikum kan acceptere dette, så vil det også forlange noget andet, som nogenlunde dækkes af ordene underholdning og leg. Mangen kunstner synes også, det må med, der er vel også dem, som helt går ind for den side af sagen –––. Særligt når det gælder den engelske have, er opfattelsen ganske forvirret af uegentlige og uvedkommende ting. Den forklares som et resultat af litterært natursværmeri, af interesse for østerlandsk kultur, af indførsel af planter fra oversøiske lande, af oprør mod fransk havekunst og meget andet. Derved blev ideen i Kent og Brown's stiliserede bakkelandskab så godt begravet i uvæsentlige elementer, at den næsten ikke er til at få øje på ––– således at vi ikke begreb, at Kent og Brown stiliserede det engelske bakkelandskab, ganske som Le Notre stiliserede sit franske landskab, og som Vignola, Ligovio og Fontana arbejdede i Italien."

Bogen er forsynet med en meget omfattende bibliografi og med et register. Den tilskæring, som C. Th. Sørensen's bog mangler for ikke blot at være et storværk men et mesterværk, skulle ikke være vanskelig. Forhåbentligt vil det ske i den engelske udgave, som der efter bogens betydning er grund til at vente, snart vil komme.

For de, der benytter bogen som rejsefører, vil et kort, resummerende afsnit til slut om havekunstens monumenter være til særlig gavn.

Knud Millech

Det hænder desværre alt for sjældent at vi får et så velmotiveret afslag på vor anmodning om en anmeldelse som det her gengivne fra Mogens Koch:

Det gyldne snit

"The Golden Number and the scientific aesthetics of architecture", som blev sendt mig til anmeldelse i foråret 1958, og som jeg nu ganske naturligt bliver rykket for, har i den forløbne tid beskæftiget mig altfor meget. Jeg søgte at vægre mig ved at påtage mig en anmeldelse da jeg stod for at skulle rejse til Grækenland med Arkitektskolen. Heldigvis fulgte jeg ikke forslaget om at tage bogen med på rejsen, men fik læst det meste inden da jeg var alt for nysgerrig.

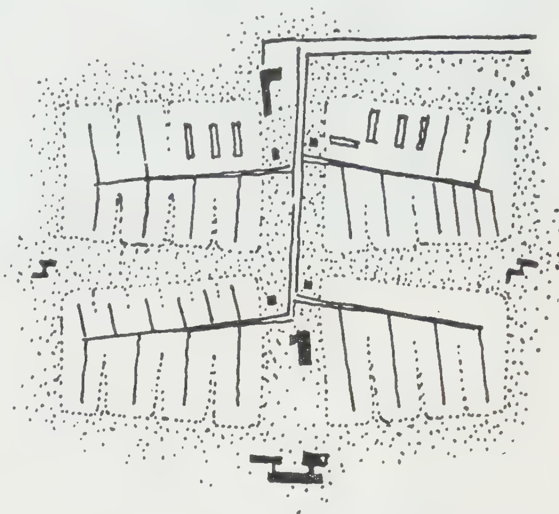
Det var jo spændende, at man nu kunne forklare det gyldne snits skønhed som en simpel overensstemmelse med vor natur at se med 2 øjne. Skønheden beror ikke på et skøn på noget individuelt, men på synsfeltet for de to øjne. Dette visuelle felt for begge øjne gengiver en oval form nøjagtig i et gylden-snit's rektangel. Her er således: den videnskabelige forklaring den første der nogensinde er givet, tror vi, om skønheden of the Golden Number.

Det var jo nok værd at læse om, og jeg begyndte at læse grundigere, og jeg søgte at forstå, om man så skulle lægge sig ned eller bare lægge hovedet helt på siden, når det drejede sig om et højformat. Jeg begyndte at strege under og skrive spørgsmålstegn, rette trykfejl og forkert anførte proportioner, rette i de utydeligt trykte figurer og tegne nye, så nu er bogen faktisk sådan, at jeg ikke kan sende den tilbage til forlaget.

Jeg forsøgte også at forstå forklaringerne om forskellen på øjnenes optiske og visuelle akser, om at disse sidste convergerer og at, hvis de visuelle akser var parallelle ville det smukkeste rektangel være det "whose height should have 3 parts of width against 5 of height". Jeg måtte tale med en øjenlæge, men det hjalp mig ikke. Jeg måtte opgive at forstå det, ligesom jeg måtte opgive at forstå, at for den een-øjede var det smukkeste rektangel et kvadrat. Det var harmeligt, for nu var der endelig en forklaring på hvorfor, og der var så mange andre ting i bogen, som jeg var enig med forfatteren om, nemlig at man aldrig før har kunnet forklare hvorfor og at alle tidligere forfattere har ment, at tidligere forfattere har taget fejl, men at de selv nu har forklaringen. Jeg har kun læst den tilsendte engelske udgave fra 1958, Alec Tiranti Ltd., 72. Charlotte Street, London, W. 1 og ikke prøvet, om jeg bedre kunne forstå den franske fra Paris 1952; der ville nok ikke være så mange trykfejl, og det kunne også være, at tingene var udtrykt klarere på originalsproget. Men da jeg altså ikke rigtigt kan forstå bogen og af den grund ikke med føje kan udtrykke min mening for at fraråde andre at bruge for megen tid på den, så må jeg give afkald på at give nogen anmeldelse.

Hele spørgsmålet er ikke en sag man sådan kan nøjes med at lugte til, og en kritik vil kræve en meget alvorlig indsats for at have virkelig vægt overfor forfatteren M. Borissa Vlievitch, architect, PH.D. (University of Paris) late professor école des hautes etudes sociales og det indledende forord ved Louis Hautecoeur, permanent secretary to the Academie des Beaux-Arts.

Mogens Koch

Illustrationseksempel fra Umbau der Städte. Bydel med adskilt gående og kørende trafik

Byernes ombygning

Wilhelm Seidensticker: Umbau der Städte. Vulkan-Verlag Dr. W. Classen, Essen 1959, 106 sider, 65 ill. DM 26,00 indb.

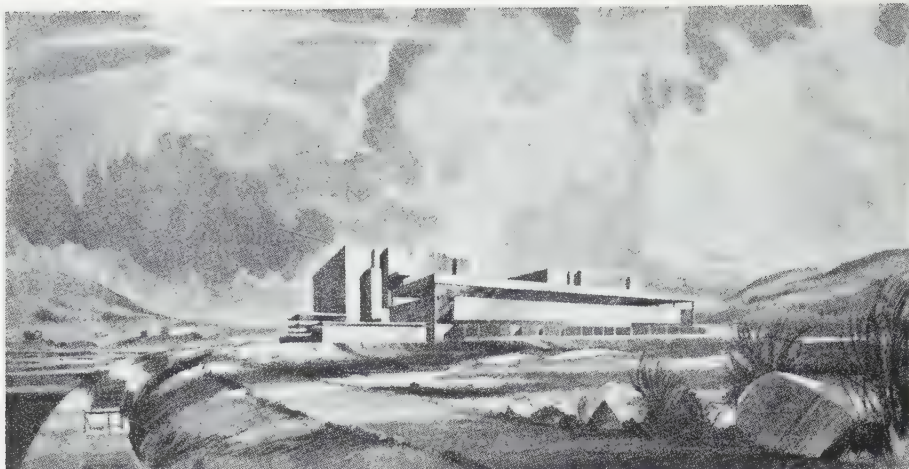
Den er virkelig god, denne bog. Så god, at man kunne ønske den anvendt i byplanundervisningen på Akademiet. Forfatteren er i besiddelse af det mådehold, man så sjældent møder i denne type byplanlitteratur. Han fremfører ikke patentløsninger i fri dressur, men søger i stedet at finde frem til de almene forudsætninger for planlægningen af byernes ombygning.

Hvis vi skal have magten over byen, og ikke omvendt, må vi kende de kræfter der skaber byen og de der ødelægger den. Vi må derefter finde frem til at lede disse kræfter, at planlægge kræfternes sammenspil, så ødelæggende konflikter undgås.

Seidensticker går systematisk, men letfatteligt tilværks. Hans udredninger er ledsaget af klare skitser, der støtter teksten på fortræffelig vis.

Han citerer flittigt de store byplanteoretikere og placerer deres idéer i sit eget udviklingsskema. Man får derved en udmærket international status. Chokerende nye ideer indeholder bogen ikke. Og det kan man heller ikke med rimelighed vente. Den byplanteoretiske udvikling er overordentlig langsom. Separeringen af kørende og gående trafik, der er hovedmotivet i dag i al byplanlægning, er jo allerede udeksperimenteret for en lille menneskealder siden i Radburn i USA, og omdannelsen af centrale byområder til fodgængerreservater kendes i adskillige planer, f. eks. i Coventry's genopbygningsplan. Men som et bidrag til erkendelse og modning er bogen fortræffelig. Den kan på et begrænset område afhjælpe savnet af teoretisk byplanarbejde i Danmark.

s

Basil Spence's perspektiv af en ny atomkraftstation i Wales

Kraftværker igen

I *Ingeniørens Ugeblad* har man søgt at latterliggøre vores bemærkning om, at et kraftværk burde udformes med hensyntagen til det landskab, hvori det er placeret — selvom det betyder en merudgift. At man andre steder tager mere seriøst på dette problem vil sikkert fremgå af dette klip fra en artikel i det engelske tidsskrift *Interbuild*:

For at imødekomme offentlighedens kritik af ødelæggelserne af de sidste rester af det engelske landskab, forsøger den nye industri, som følger atomkraften, at undgå tidligere tiders forsyndelser. At man har overladt Basil Spence opgaven som konsulent for Nuclear Power Constructors er et eksempel på disse bestræbelser.

Ovenstående gengivelse fra hans projekt til det første atomkraftværk i Wales giver et indtryk af hans arbejde på at indpasse værket i Merionetshire's bakkede terræn. De lave reaktorbygninger er grupperet på nordsiden af Trawsfynydd-søen, sådan at Craig Gyfyny's silhuet vedbliver at være det dominerende træk i Snowdonia's landskab. Turbinebygningen og de sekundære bygninger er enkelt udformede, så de fremhæver de massive reaktorbygninger.

Grunden ligger ca. 200 m over havet. Anbringelsen af værket i en niche i bakkerne har nødvendiggjort en udgravning på omkring 400.000 m³, hvoraf en del er klippesprængning. Bebyggelsen anbringes i terrasser og således, at adgangsveje mellem bygningerne såvidt muligt dækkes.

Det bliver det femte atomkraftværk i England, og et af de største. Dets kapacitet er 500.000 KW. For yderligere at få bygningen til at passe ind i nationalparken, vil lokale sten blive brugt til forstøbning i alle præfabrikerede betonelementer, der anvendes til ydermurenes beklædning.

Noter

Reynolds aluminiumspris

Reynolds Memorial Award uddeler hvert år en pris på 25.000 $ for et bygværk, der på fremragende måde viser aluminiums byggekunstneriske muligheder.

I år er prisen tildelt firmaet Yuncken, Freeman Brothers, Griffiths & Simpson i Melbourne for The Sidney Myer Music Bowl i Melbourne.

Den amerikanske arkitektforening AIA, der er ansvarlig for prisens uddeling, modtager anmeldelser til næste års uddeling indtil 7. december i år. Enhver arkitekt kan anmelde arbejder, der dog helst skal være bygget indenfor de sidste tre år.

Adressen er: The American Institute of Architects, 1735 New York Avenue, N.W., Washington 6, D.C., USA.

25. bygningstekniske samtale

Som tidligere meddelt afholder Statens byggeforskningsinstitut torsdag den 24.-9. kl. 20, i instituttets mødelokale, Borgergade 20, 4. sal, en teknisk samtale om

„Udstyknings- og bebyggelsesplaner for småhusområder".

Samtalen indledes af professor ved Kunstakademiets Arkitektskole P. Bredsdorff på baggrund af de erfaringer, han i tidens løb har gjort i praksis og i sin undervisning i byplanlægning.

Anmeldelse om deltagelse i mødet må på grund af det begrænsede antal pladser ske forud til Statens Byggeforskningsinstitut, MI 5630, så tidligt som muligt. Deltagerne vil inden mødet modtage et eksemplar af indledende manuskript.

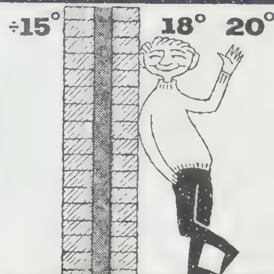
Boligbyggeriet juni 1959

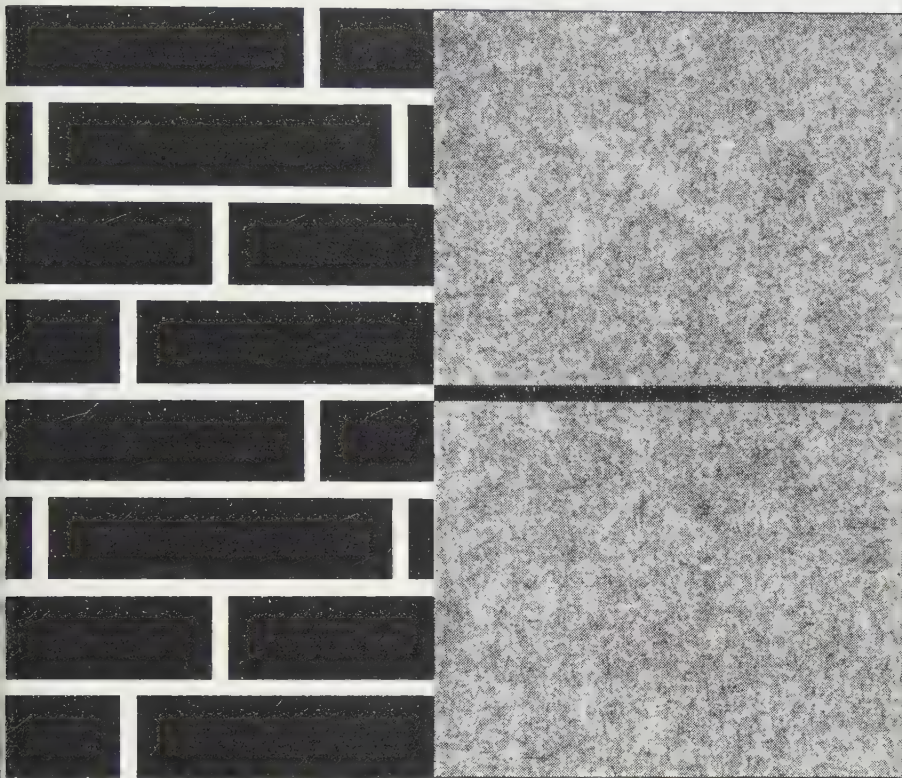
Hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder			
	Maj 1958	Juni 1958	Maj 1959	Juni 1959
Byggetilladelse givet i løbet af måneden	1 281	644	1 589	1 918
Byggetilladelse ved månedens slutning	4 007	3 627	4 194	4 405
Påbegyndt i løbet af måneden	1 410	892	1 744	1 620
Fuldført i løbet af måneden	569	756	1 277	872
Under udførelse ved månedens slutning	12 051	12 163	13 845	14 584
Beregnede tal for hele landet, excl. egentlige landkommuner				
Under udførelse ved månedens slutning	19 400	20 200	22 500	23 800

Byggeomkostningsindeks juli 1959

(1955 gnstl. = 100)	1955	1956	1957	1958	1959
Januar	98	102	106	107	106
April	100	103	107	108	108
Juli	100	104	107	107	108
Oktober	101	106	108	107	
Gnstl. årsindeks	100	104	107	107	
Heraf Materialer	100	104	107	105	
Heraf Arbejdsløn	100	105	108	109	

Ingen hulmursisolering er mere økonomisk end Rockwool Batts

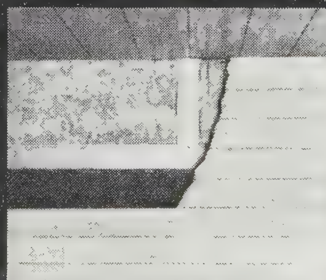

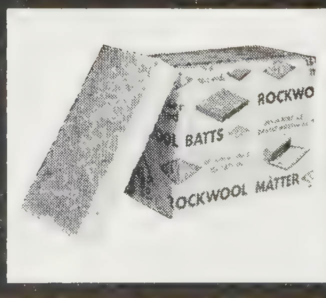
Rockwool Batts gi'r lune vægge....

Rummene bliver behagelige at opholde sig i, fordi den indre vægs overfladetemperatur stiger ganske betydeligt med isoleringen. Man kan uden ubehag opholde sig direkte ved væggen – man får herved faktisk et tilskud af effektiv plads.

Rockwool Batts sætter sig ikke....

Et klart bevis herpå fremkom, da man inspicerede det norske køleskib M/S Balblom. Kølerumsvæggene var isoleret med Rockwool Batts opstillet i 3 m højde mellem bræddelag og viste efter 4 års sejlads ingen tegn på sætning.

Mur-Batts passer som hånd i handske....

Formatet 27 × 45 cm svarer til højden af 4 skifter og skal blot indsættes på trådbinderne efterhånden som muren opføres.... en såre enkel arbejdsproces, som medvirker til at denne fremgangsmåde giver den mest økonomiske isolering af hulmuren. Dertil kommer, at Rockwool-Batts danner den mest effektive isolationskappe. Selve isolationsomslaget bliver absolut homogent uden hulrum, hvad man ovenikøbet kan kontrollere under arbejdets gang.

Ved alt nybyggeri er det derfor varmeøkonomisk set fordelagtigst at foreskrive hulmursisolering med Rockwool Batts indsat under opmuringen.

Isoler med **ROCKWOOL** dansk stenuld

AKTIESELSKABET ROCKWOOL . FREDERIKSBORGGADE 18 . KØBENHAVN K . TELEFON C. 9575

675

En forsinkelse af brandens første udvikling, som det synes at kunne opnås ved de her foreslåede foranstaltninger til omkring en halv time eller mere, vil utvivlsomt i mange tilfælde være helt afgørende for brandvæsenets indsats. Næsten overalt vil slukningshjælpen kunne være fremme på et tidspunkt, hvor ilden i det brandbeskyttede tag kan bekæmpes på det sted, hvor den er opstået, og altså med udsigt til at undgå totalskaden, som ellers er det dominerende resultat af brand i stråtækte ejendomme.

Endvidere må det bemærkes, at branden i sikret stråtag er så flegmatisk, at der vil være særdeles gode muligheder for helt at bekæmpe den eller i hvert fald at holde den nede – indtil brandvæsenets ankomst – med den håndkraftsprøjte, som i dag findes på de fleste ejendomme som følge af bestemmelserne om traktorkørsel i lader m. v.

Vigtigst er det dog, at mulighederne for at redde mennesker, dyr og værdier fra sådanne bygninger ved det forsinkede brandforløb er forøget i en sådan grad, at man almindeligvis må forvente at kunne få alt levende og i reglen også løsøret ud.

De her afholdte interessante forsøg har givet yderligere oplysninger om den voldsomhed et stråtag brænder med og de midler og metoder, der kan tages i anvendelse for at begrænse de hermed forbundne faremomenter.

H. Lundsgaard

Trægulve på en ny måde

Det gode gamle fyrretræsgulv er i dag ved at få e renæssance. Takket være nye syntetiske emaljelakke opnås en meget stor slidstyrke og samtidig forenkle vedligeholdelsen. På et enkelt punkt synes det tradi tionelle fyrretræsgulv dog ikke helt at svare til tiden krav. Det gælder revnerne mellem de enkelte bræd der. Som bekendt opstår disse revner derved, a træet på det tidspunkt, da gulvet lægges, endnu ikk er i ligevægt med den endelige fugtighedstilstand huset. Normalt er hverken huset eller træet tilstræk keligt tørt på det tidspunkt, gulvet bliver lagt.

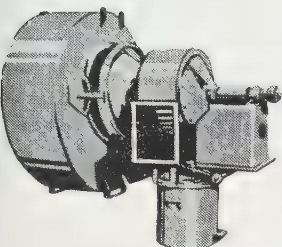
De metoder, man kunne tænke sig at anvende fo at råde bod herpå, er dels en mere udstrakt anvendels af tørre byggemetoder i den øvrige del af råhuse træ i stedet for murværk, sandspartling i stedet fo pudsning. Endvidere må anvendes mere tørt træ kort sagt ovntørret med et fugtighedsindhold p 8–10 pct. i modsætning til de 20–25 pct., som almin deligvis anvendes. På Norsk treteknisk Institutt ha man søgt at gå en helt ny vej, idet man har limet d enkelte gulvbrædder sammen. Denne metode vil sik kert også have interesse i Danmark. I det følgend beskrives den anvendte fremgangsmåde og de fore løbige erfaringer.

Til limning af gulvet er prøvet både en almindeli casein koldtvandslim og en lim med hærdevædsk

RØG OG STØV UDSKILLERE...

SF Luftteknik A-S repræsenterer et af de få ventilationsfirmaer i verden – A/B Svenska Fläktfabriken – hvis produktion omfatter så godt som alle typer og størrelser af apparater for røgrensning eller støvudskillelse. Derfor kan vore ingeniører altid give Dem en praktisk løsning på Deres problemer.

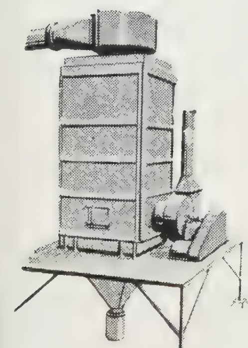
Centriklon — dynamisk flyveaskeudskiller

Centriklon er specielt konstrueret for røggasrensning ved mindre kedelcentraler fra ca. 45 m² hedeflade og opefter. Det er et effektivt og letbetjent apparat, som sammenbygget med røggasblæseren danner et kompakt aggregat, der er velegnet for direkte tilslutning efter kedler. Afskilningsgraden er praktisk taget uafhængig af variationerne i kedelbelastningen. Over 200 Centriklon-anlæg er i drift.

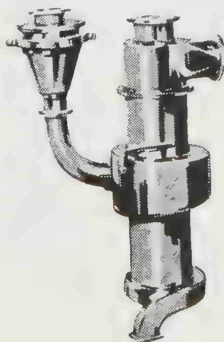
Paraklon — dynamisk røgrenser med højeste afskilningsgrad

Paraklon er opbygget af parallelkoblede småcykloner og specielt beregnet for røggasrensning ved store kedelanlæg. Det kan dimensioneres for røggasmængder indenfor meget vide grænser og let tilpasses bestående bygninger. Afskilningsgraden er praktisk taget konstant ved normale variationer af kedelbelastningen. Over 100 anlæg er i drift.

Posefilter med automatisk renblæsning

Posefiltret skal ikke rystes eller vibreres. Det renses ved blæsning, hvilket sker automatisk så snart støvbelægningen på posernes inderside har nået en vis tykkelse. Posefiltret har små dimensioner i forhold til luftmængden og kan let tilpasses eksisterende bygninger. Kan anvendes til alle arter tørt støv – såvel groft som fint.

Hydroklon — højeffektiv vådudskiller

Hydroklon GTS/CKM opfylder de højeste krav til afskilningsgraden. Den er specielt beregnet for udskilning af partikler, som er mindre end 1 μ samt for støv, som er vanskeligt at befugte. Den findes i mange størrelser og kan tillige anvendes til befugtning og affugtning. Hydroklonen optager kun lidt plads og er driftssikker og slidstærk. Over 100 anlæg er i drift.

SF LUFTTEKNIK AS

DATTERSELSKAB AF AB SVENSKA FLÄKTFABRIKEN

SF LUFTTEKNIK AS AMALIEGADE 4 KØBENHAVN K TELF. MI. 5156

Datterselskab af A/B Svenska Fläktfabriken

Der arbejdes med 10 brædder ad gangen. Illustrationen viser limning med kunstharpikslim. Hærdevædsken stryges på den ene kant og limen pa den anden

(carbamid kunstharpikslim). Caseinlimen blev strøget på de to flader, som herefter blev presset sammen. Der kan arbejdes med temperaturer helt ned til 3–5° C., men ved frostgrader kan limen fryse i fugerne. Materialeforbruget var 50–70 gram caseinlimspulver pr. m² gulv.

Ved anvendelsen af kunstharpikslimen blev selve limen strøget på den ene og hærdevædsken på den anden flade. Hærdningen begynder først, når fladerne presses sammen. Temperaturen bør være over + 15° C. Materialeforbruget var 150 gram lim og 70 gram hærder pr. m² gulv.

Ingen af de anvendte limtyper gav anledning til misfarvning. Før limningen blev gulvbrædderne afskåret i de rigtige længder. Der skal være et luftmellemrum mellem bræddernes endekant og væggene, så gulvet ikke hænger fast, når krympningen indtræder. Mellemrummet kan f. eks. opnås ved, at en strimmel træfiberplade lægges mellem gulvbrædderne og væg gen. Den fjernes så igen umiddelbart efter lægninger Selve limningen tager forholdsvis kort tid. Der ar bejdedes med 10 brædder ad gangen, som blev lag på højkant, hvorefter limen påførtes. Gulvbræddern drives sammen på sædvanlig måde, og herefter få gulvet lov til at ligge, til den endelige tørring ha fundet sted. Under denne trækker gulvet sig samme som et samlet hele, og afhængig af rumstørrelse o fugtighedsindhold vil det være muligt at indsætt endnu et bræt i gulvet. Først på dette tidspunk sømmes gulvet endeligt, og man har på denne måd opnået et fugefrit gulv.

Metoden er særlig egnet i rum med ikke altfo uregelmæssig form. Afhængig af udtørringens forlø kan (tørringskrumning af gulvbrædderne) som en af sluttende behandling foretages en maskinel gulvaf slibning, hvorved gulvet bliver helt plant. Når dett helt plane og fugefri gulv behandles med en syntetis emaljelak, har man opnået et godt, gammeldag trægulv tilpasset de moderne krav. ***J. Br./BC-T***

Kilde: Norsk treteknisk Institutt.

Stavlimet trappe i London's Byggecentrum

Byggecentrum i London har fornylig opstillet en stavlimet trappe, der dels skal tjene det rent praktisk formål at skabe forbindelse mellem udstillingerne stue- og kælderetage, og dels skal vise de besøgend

Den stavlimede trappe i Londons Byggecentrum set fra kælderetagen

en af de mange muligheder indenfor de limede tømmerkonstruktioner.

Trappen har to modsat rettede løb med en fælles repos midtvejs. De opsadlede trin bærer frit ud til begge sider for de bærende, limede bjælker. Takket være limteknikken har man kunnet undgå skæmmende laskesamlinger, hvor „vange" og repos mødes og i stedet kunnet føre den bærende konstruktion igennem fra gulv til gulv med to bøjninger og et vandret stykke, hvor reposen er oplagt. De bærende dele er udført af to stavlimede „vanger", hvorimellem er udfyldt med krydsfiner.

Håndliste, balustre og de bærende dele er udført af lys, canadisk fyr og trinene af en mørk afrikansk træsort. Alt træ står i sin naturlige farve og er behandlet med en klar lak.

BC-T

Offentlig konkurrence om nye porcelænsservicer

Nye spisevaner kræver ny udformning af servicet

Igennem mange generationer har bordservicet spillet en betydelig rolle ved de daglige måltider i de forskellige samfundslag. Stiludtrykket og formgivningen har skiftet gennem tiderne, men bordservicet har i det store hele alligevel holdt sig uforandret i sin sammensætning. Med de senere års ændringer i måltidstilberedning og ved de mere uformelle former for måltidernes indtagning bl. a. ved spisekøkkenernes indførelse, er der fremkommet en række nye faktorer, som ser ud til at ville få stor indflydelse på udformningen af det nutidige og fremtidige porcelænsservice.

Det er derfor i en yderst aktuel situation, at *Porcelænsfabriken „Danmark“ A/S* i samarbejde med *Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk* udskriver en stor konkurrence om nye porcelænsservicer, for herigennem at få ideer og forslag til nye modeller for bordservicer, der også er i overensstemmelse med nutidens ændrede kost- og spisevaner og med de ændrede forhold for madtilberedning og for måltidets indtagelse i det moderne hjem.

Ved den nye konkurrence, hvor der udsættes et *præmiebeløb på 15.000,– kr.* med en *1. præmie på mindst 7.500,– kr.* og en *2. præmie på mindst 3.000,– kr.* efterlyses der forslag til nye porcelænsservicer, som tillige egner sig for en industriel produktion.

Deltagerne skal udarbejde forslag til de mest be nyttede servicedele, som vi kender dem i dag, me vil desuden få mulighed for at stille forslag til ny skabelser inden for servicets sammensætning, hva enten dette udføres i dekoreret eller ensfarvet porce læn.

Den nu udskrevne konkurrence er den første størr konkurrence inden for dette område, der har funde sted i mange år, og fra konkurrenceudskrivernes sid håber man, at både emnet for konkurrencen og præ miebeløbet vil være en spore for vore formgivere o keramikere til at give sig i kast med opgaven og ind sende nye forslag til konkurrencen.

Konkurrencen vil blive bedømt af en dommer komité bestående af direktør Tage Holst, direkt J. P. Wortmann og keramikeren Axel Brüel valgt a Porcelænsfabriken „Danmark“ A/S, direktør O. Brøn num Schou valgt af Centralforeningen for Danmark Isenkræmmere, arkitekt, professor Arne Jacobse valgt af Danske Arkitekters Landsforbund, fhv. han delsminister fru Lis Groes valgt af Danske Husmødre Forbrugerråd, arkitekt Esbjørn Hiort, arkitekt Ber Salicath og keramikeren fru Gertrud Vasegaard valg af Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk.

Forslagene til konkurrencen skal være indlevere *senest den 15. november 1959.* Program fås ved henven delse til Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk kontor, Palægade 4, København K.

Undervisningen på Teknologisk Institut

Teknologisk Instituts skoleafdeling har i to hæfter udsendt planerne for henholdsvis dag- og aftenundervisningen 1959/60. Planerne kan fås ved henvendelse til skoleafdelingens kontor, Hagemannsgade 2, København V. Kontoret er åbent hver dag fra 8.30 til 17 og fra 19 til 20.

Som nævnt i planerne, er Teknologisk Institut beredt til, under forudsætning af bevillinger fra Arbejdsløshedsfonden og deltagernes hjemstedskommuner, at afholde kursus både i København og i provinsen for arbejdsledige inden for alle forskellige fag som instituttet arbejder for. Disse kursus er ikke omtalt i dagskoleplanen, fordi de planlægges i samarbejde med de pågældende organisationer og betales efter ansøgning af arbejdsløshedsfonden og deltagernes hjemstedskommuner. Instituttet påtager sig gerne at føre forhandlingerne med myndighederne om sådanne kursus.

Dagkursus

Automatisering med små omkostninger (trykluftautomatik m. m.). *29. september.*

For ingeniører, værkførere og industridrivende fra alle fag. Omfatter en kort gennemgang af de forskellige automatiseringsmidler, hydrauliske, pneumatiske, mekaniske og elektriske. De forskellige komponenter for hver enkelt gruppe vil blive gennemgået, og som eksempler vil der blive foretaget analyser af forskellige produktionsmetoder, ligesom der vil blive vis film om trykluftautomatik. Desuden vil endvider blive lejlighed til at se flere specielt fremstillede værk tøjer arbejde, ligesom der vil blive demonstreret for skellige automatiserede maskiner.

Varighed 30 timer. (Mandag og torsdag kl. 14-16,30). Minimum 8–maximum 15 deltagere. Pri 200 kr. Der vil blive praktiske øvelser i at sammen stille og montere udstyret.

Tilmeldelse sker til Teknologisk Instituts Skoleafde ling, Hagemannsgade 2, København V, C. 8760.

Aftenkursus

Skriftlig dansk på fagligt grundlag. Begynder 25. september

Omfatter retskrivnings- og tegnsætningsøvelser, her under indøvelsen af den moderne retskrivning sam øvelser i opsætning og udfærdigelse af skrivelser, som er nødvendige for håndværkerens daglige arbejde.

Varighed ca. 45 timer tirsdag og fredag kl. 19–21 Pris 70 kr.

Regnestokkens brug. Begynder 25. september.

Omfatter alm. multiplikation, division, kvadrering og roduddragning.

Varighed 20 timer, fredag kl. 19–21. Pris 50 kr.

Fagmatematik (begyndere). Begynder 29. september.

Omfatter bogstavregning med de fire regningsarter

forholds-, potens- og rodregning, 1. og 2. gradsligninger samt rækker.

Varighed ca. 45 timer, tirsdag og fredag kl. 19–22. Pris 90 kr.

Fagregning. Begynder 28. september.

Omfatter de fire regningsarter samt flade-, vægt- og værdienheder, tilrettelagt i tilknytning til det daglige arbejde i værksteder og på kontorer.

Varighed ca. 45 timer, mandag og torsdag kl. 19,30–21,30. Pris 70 kr.

Bogføring. Begynder 30. september.

Omfatter et regnskab for en måned (kassejournal, hovedbog og status) særligt tilrettelagt efter håndværkernes daglige regnskab.

Varighed ca. 36 timer, onsdag kl. 19–22. Pris 75 kr. for mindst 12 deltagere, 85 kr. for 8–12 deltagere.

Jord- og betonarbejdere (begyndere). Begynder 23. september.

Omfatter gennemgang af de almindelige regneformler, areal- og rumfangsberegning, indøvelse i forståelse og brugen af priskuranten, udfærdigelse af mindre arbejdstegninger og skitser i simple målestoksforhold.

Varighed ca. 58 timer, mandag og onsdag kl. 19–21. Pris 100 kr. Hvis kursus på grund af for stor tilgang må deles, vil der blive taget hensyn til deltagernes regnefærdighed.

Oliefyring for ovnsættere. Begynder 21. september.

For ovnsættere med erfaring i almindelig ovnsætning. Omfatter undervisning i lovbestemmelser, forbrænding, skorstensforhold, fyrtyper og kontrolorganer samt praktisk montage og fejlfinding.

Varighed 36 timer med 2–3 ugentlige aftener à 3 timer. Pris 150 kr.

Jord- og betonarbejdere, fortsættelse. Begynder 24. september.

For tidligere deltager i kursus B6b (begynderkursus for jord- og betonarbejdere) eller arbejdere med tilsvarende forkundskaber. Omfatter repetition af de fire regningsarter, areal- og rumfangsberegning, teoretisk gennemgang af priskuranten, vanskeligere akkordopgørelser, gennemgang af arbejdstegning, overslagsberegning og akkordopgørelse af simplere bygværker, kloak- og jordarbejde direkte fra arbejdstegning og brug af regnestok. Desuden undervises i brugen af nivelleringsinstrumentet og indøves almindelig linie- og fladenivellement.

Varighed 78 timer. Undervisningsaftener tirsdag og torsdag kl. 19–21 samt nivelleringsøvelser søndag formiddag. Pris 120 kr.

Murere og tømrere, fortsættelse. Begynder 29. september.

For tidligere deltagere i begynderkursus eller håndværkere med tilsvarende forkundskaber. Omfatter foredrag og øvelser i kalkulation, bogføringens begyndelsesgrunde, finansiering, forståelse af tegninger m. m.

Varighed ca. 90 timer, tirsdag og torsdag kl. 19,30–22. Pris 145 kr.

Mesterprøve. Begynder 28. september.

For murere og tømrere som har deltaget i kursus, begynderkursus, fortsættelseskursus og afsluttende kursus eller har en tilsvarende uddannelse. Omfatter gennemgang af stoffet til Håndværksrådets frivillige mesterprøve i kalkulation, bogføring, materiallære og håndværkerret.

Varighed ca. 80 timer, mandag og fredag kl. 19,30–22. Pris 125 kr. Efter endt kursus vil de, der opfylder Håndværksrådets Mesterprøvekommissions betingelser, kunne indstille sig til den frivillige mesterprøve imod den af mesterprøvekommissionen fastsatte eksamensafgift – for tiden 75 kr.

Skriftligt dansk på fagligt grundlag. Begynder 25. september.

Omfatter retskrivnings- og tegnsætningsøvelser, herunder indøvelsen af den moderne retskrivning samt øvelser i opsætning og udfærdigelse af skrivelser, som er nødvendige for håndværkerens daglige arbejde.

Varighed ca. 45 timer tirsdag og fredag kl. 19–21. Pris 70 kr.

Regnestokkens brug. Begynder 29. september.

Omfatter alm. multiplikation, division, kvadrering og roduddragning.

Varighed 20 timer, fredag kl. 19–21. Pris 50 kr.

Fagmatematik (begyndere). Begynder 29. september.

Omfatter bogstavregning med de fire regningsarte forholds-, potens- og rodregning, 1. og 2. gradsli ninger samt rækker.

Varighed ca. 45 timer tirsdag og fredag kl. 19–2 Pris 90 kr.

Fagregning. Begynder 28. september.

Omfatter de fire regningsarter samt flade-, vægt- o værdienheder, tilrettelagt i tilknytning til det dagli arbejde i værksteder og på kontorer.

Varighed ca. 45 timer mandag og torsdag kl. 19,3 21,30. Pris 70 kr.

Bogføring. Begynder 30. september.

Omfatter et regnskab for en måned (kassejourna hovedbog og status) særligt tilrettelagt efter håndvæ kernes daglige regnskab.

Varighed ca. 36 timer, onsdag kl. 19–22. Pris 7 kr. for mindst 12 deltagere, 85 kr. for 8–12 deltager

Tilmeldelse sker til Teknologisk Instituts Skoleafdeling, Hagemannsgade 2, København V, C. 876

TRÆ OG ARKITEKTUR, bogen til den der gaar i byggetanker
Deres boghandler har den. Pris kr. 26.-
Udgivet af: ARKITEKTENS FORLAG og TRÆBRANCHENS OPLYSNINGSRAAD

Fuldautomatisk belysning i motorvejstunne i Berlin

I genopbygningen af Berlin indgår et system af pr mærgader, der dels omfatter niveaufrie motorveje me fri hastighed, dels særlige firesporede gader me maximumshastighed 80 km/t. Sidste efterår åbnede et af motorvejsstykkerne, der bl. a. omfatter en 210 m lang tunnel under hovedfærdselsåren Kurfüstendamm.

Ved de store hastigheder vil der ved indkørsel i e tunnel bestå den fare for føreren af et automobil, a overgangen fra dagslys til den elektrisk oplyste tunn nedsætter synsevnen stærkt.

Ved denne tunnel er belysningen ved indkørsle derfor afpasset efter dagslysets intensitet på ethve tidspunkt. Tunnelens belysningsanlæg omfatter ia ca. 1600 lysstoflamper, som er opdelt i fem lysbånd Det første bånd, der udgør 1. belysningsgrupp strækker sig i hele tunnelens længde, andet og tred bånd, der udgør 2. gruppe, dækker ca. to trediedel og fjerde og femte bånd, 3. gruppe, dækker ca. e trediedel af længden, regnet fra tunnelindgangen.

Det gennemgående lysbånd, 1. gruppe, styres elek tronisk i tusmørketiden, og lysstyrken øges, når dag lyset bliver stærkere. Når dette bånd har opnået ful lysstyrke, og dagslyset stadig øges, tændes efterhånde 2. og 3. gruppe, der altså først og fremmest virke nær tunnelindgangene.

Dagslysets intensitet måles af seks fotocelleelemente anbragt på en mast nær tunnelen. Hver lysgrupp styres af to fotocelleelementer og to transistorer, de arbejder uafhængig af hinanden på samme grupp således at forstyrrelser i et element ikke påvirker e lysgruppes funktion. Anlægget er udført af AEG.

BC-T

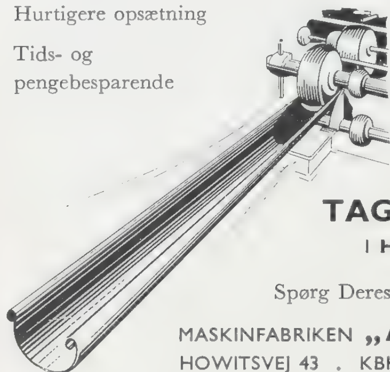
Kilde: Der Architekt, nr. 2/1959.

Referatkort

I dette nummer bringes referatkortene til *Arkitekt* nr. 17 og nr. 18, da der ikke var plads i nr. 18. R feratkort til nr. 19 og nr. 20 bringes som normalt nr. 20.

Indholdsfortegnelse

Fortegnelsen over artikler på annoncesiderne i nr. har ved en fejltagelse ikke været bragt. Den vil og komme i nr. 20.

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Ledig FN-ekspertstilling i Indien

Fra udenrigsministeriet har D.A.L. modtaget meddelelse om en ledig FN-ekspertstilling i Indien. Meddelelsen gengives her. Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til Regeringsudvalget for teknisk bistand, sekretariatet, Det gule Palæ, Amaliegade 18, tlf. MI 3060. Ansøgninger skal være indsendt til sekretariatet senest den 9. oktober 1959.

General field: Housing, Physical Planning and Building

Special field: Documentation Expert.

Duration: 12 months

When required: As soon as possible after 16 October 1959.

Duty station: New Delhi

Duties: To assist in the compilation of documentation in the field of housing, planning and building for a Regional Housing Research Centre for arid zones which is being established by the Government of India in collaboration with the United Nations.

The specific areas to be covered are described in detail in the annex to this job descriptions.

Languages: English.

Qualifications: A documentation Officer with Science Degree – 8–9 years' experience in organizing documentation, especially for building or housing research.

Background information: The National Building Organization (NBO) was established in 1954 for the purpose *inter-alia* of (i) advancing the best use of national resources, manpower and technical knowledge in the public and private sector of the construction field; (ii) co-ordinating the work of all research institutions and executive agencies related to the construction field and (iii) to provide information and technical assistance to Goverment agencies or privat organizations active in this field. One of the important functions of NBO, therefore, is the collection, analysis and publication og the data relating to building housing and planning in all their aspects. The NBO is already collecting data falling within its scope from India and abroad, issuing bibliographic abstracts of this material and publishing a Bulletin as well as reports and pamphlets dealing with its various activities.

Continuing its efforts to develop the NBO, the Govern-

ment of India offered to act as host to a Regional Housing Centre for the *hot-dry climate.* of the Asia and the Far East Region and asked the assistance of the United Nations in developing NBO into a regional institution. The Government of Indonesia has already established with the assistance of the United Nations, another Regional Housing Centre for the *hot-humid climate* of this region. One of the objectives of the two Centres will be the collection of the relevant material and its dissemination in the region. The two Centres are to operate on a national basis to begin with, and gradually assume regional responsibilities. The NBO has not undertaken regional functions as yet, though it is expected to do so in the near future. The United Nations Economic Commission for Asia and the Far East has established an Advisory Committee whose major function will be the co-ordination of the work of the two Centres. *Nominations should be submitted by: October 16, 1959.*

Adresseforandringer

Boeck-Hansen, Kay og Jørgen Stærmose, *ny tegnestueadresse.* Tegnestuen for Odense Amts og Bys Sygehus, Sdr. Boulevard 29, Odense, Kay Boeck-Hansen og Jørgen Stærmose, Sdr. Boulevard 29, Odense samt Kay Boeck-Hansen, Vestergade 41, Odense – alle tre tegnesture flyttet til Benediktsgade 46, Odense, tlf. (09) 11 59 11. Boliger samt tegnestuen: Rigshospitalet, Kbhn. uændret.

Bondo, Hans, *bolig* fra Bjarkesvej 6, Bolbro, Fyn til Septembervej 57, Herlev.

Fehmerling, Jean, *tegnestue* fra Gl. Kongevej 9, Kbh. V. til Øbro-centreret, Østerbrogade 8. sal. Kbh. Ø. tlf. 29 03 55, Bolig uændret.

Friis, Mogens Lønborg, *bolig* fra Oksenøyveien 59, Boks 98, Lysaker, Norge til Oksenøyveien, Postbox 5, Lysaker, Norge.

Glarborg, Per Vagn, *bolig* fra 13049 Judith Str. Baldwin Park, Californien til 2305 Anzio Dr. Dallas 24, Texas.

Halberg, Guri, *bolig* fra 3 Rue Copernid, Paris 16. Frankrig til 3 Rue Sidi, Brahim, Paris 12. Frankrig.

Jensen, Erik C.F. *bolig* fra Nebraska, U.S.A. til Rindsholm pr. Viborg, tlf. Viborg 9013, *tegnestue:* Mathiasgade 23, Viborg, tlf. Viborg 83.

Jepsen, Reinholt, *bolig* fra Fengers alle 1, Bramminge, til Karen Brahesvej 8, Odense.

Johannessen, Ole, bolig fra Åbrinken 211, Virum til Godthåb, Grønland.

LOKALER TIL LEJE

Stort værelse 4 × 5,70, velegnet til tegnestue, Fr. d. VI. Allé 6, F. *FA. 3012*, pr. 1. 10.

STILLING TILBYDES

Frederiksberg tekniske Skoles afdeling *Skolen for boligindretning* søger en faglærer i møbeltegning. Stillingen aflønnes efter handelsministeriets bekendtgørelse af 19. juni 1959 vedrørende lønninger m.m. for personale ved tekniske skoler. Ansøgning indsendes til Frederiksberg tekniske Skole, Falstersvej 5, senest den 30. september 1959.

2 arkitekter. Til projektering af banker og motel til Iran søges to arkitekter med 3–5 års tegnestuepraksis. Omgående tiltrædelse. Henvendelse til ansøgningskontoret. *Kampmann, Kierulff & Saxild A/S*, Dagmarhus, København V. Tlf. Ctr. 7247.

Randers kommune. Yngre arkitekt med evner og interesse for fremstilling af bebyggelsesplaner, byplanarbejde i almindelighed samt evt. forefaldende projekteringsarbejde m.m. søges snarest.

Den, der ansættes, vil straks blive boligberettiget i Randers kommune. Ansøgning med oplysning om uddannelse m.v. samt lønkrav sendes til *vej-, bygnings- og havnevæsenet*, Østergade 12, Randers, hvortil også evt. personlig henvendelse kan ske.

Arkitekter. søges til vor tegnestue. Arbejdstid 8–16, lørdag fri. *A/S Dominia*, Vester Voldgade 17, V. C. 3767, lok. 20.

Ung, helst akademisk arkitekt kan få ansættelse ved Gentofte Kommunes bygningsvæsen. Stillingen omfatter administration af byggeriets byplanmæssige forhold med mulighed for deltagelse i projekterende byplanarbejde. Skriftlig henvendelse rettes til *bygningsvæsenet, Gentofte rådhus*, Bernstorffsvej, Charlottenlund.

Danske arkitekters tegnestueservice

Lad D.A.T. hjælpe Dem med tegnearbejdet. Henv. A. A. Bredgade 66, eller tlf. Farum 506.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Minerva 428.

United Shoe-Machinery, Herlev

Arkitekt: Karl Weidemann Petersen, M.A.A.

Håndværkere og leverandører

betonkonstruktioner og chokbeton:	Hojgaard & Schultz A/S
murer:	R. Nedergaard Em. Jensen & Schumacher
tømrer:	A. Nedergaard
snedker:	Johs. Madsen & Søn Poul Larsen
maler:	Axel Seehusen
varme – ventilation:	Oluf Bang
el-installation:	Poul Repsdorph
glarmester:	Aks. H. Bech
gulve:	Evers & Co. Fyens Textilkompagni A/S, Odense Svend Kelsen Linoleumslageret Arkolit Gulvbelægning Lars Chr. Nielsen (ELOPAN)
façadevinduer:	V. Kann Rasmussen & Co – Velux A/S
hustelefoner og signalanlæg:	Dansk Tele-Teknik
aluminiumsvinduer og døre ved hovedindgang:	Stålvindue-Centralen
smed:	Chr. Lind

Referatkort til nr. 17 og nr. 18

749

DANSKE MØBLER

Af Chr. Enevoldsen

Forfatteren behandler spørgsmålet om, hvorvidt den danske møbelproduktion som helhed kan leve op til den popularitet og anerkendelse, danske møbler har vundet. I artiklen fremhæves, at kun en original kunstnerisk indsats kan sikre en fortsat højnelse af kvaliteten.

Arkitekten nr. 17/1959 side 305

711/58

BOLIGMILJØ, BILER OG FRITID

Af Carl Jacob Ammitzbøll

Forfatteren skriver om boligområdernes udformning og det stigende antal bilers og den højere levestandards indvirkning på boligmiljøet.

Arkitekten nr. 17/1959 side 310

92(G):72

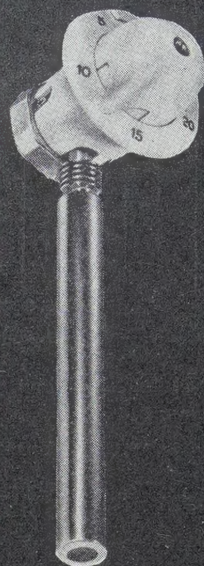
GAUDI

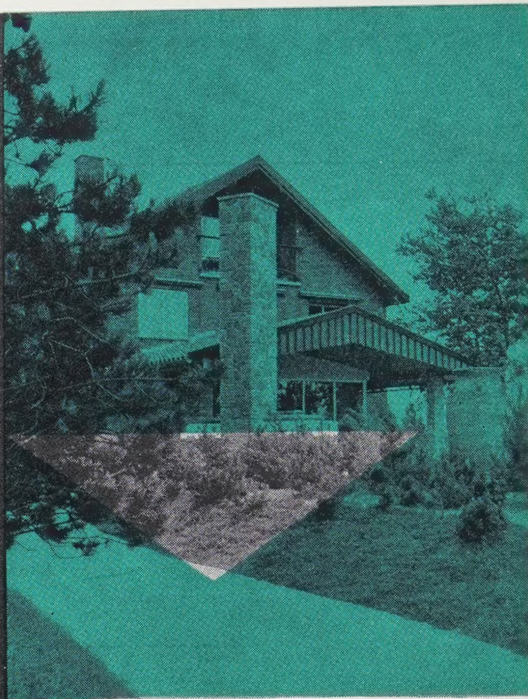
Af Poul Erik Skriver

Forfatteren, der har foretaget en studierejse i Spanien, skriver om den spanske arkitekts arbejder og hans forhold til samtiden og nutiden. Artiklen er illustreret med optagelser af de væsentligste af Gaudis arbejder.

Arkitekten nr. 18/1959 side 317

1040

Danfoss termostatiske radiatorventil

NB. *Som følerelement til den nye type RAD anvendes elementer med løs føler til højt tryk.*
Type RA for varmtvandsanlæg leveres med fast føler, løs føler og med centralregulering.
RAD for damp leveres kun i udførelsen med løs føler.

Type RAD er, sammen med type RA for lavtryksdamp- og varmtvandsanlæg, den eneste eksisterende mulighed for effektiv temperaturregulering, fordi den monteres direkte på radiatoren som selvregulerende ventil, og regulerer temperaturen termostatisk i hvert enkelt rum.

Danfoss termostatiske radiatorventil for lavtryksdamp- og varmtvandsanlæg type RAD, som nu er kommet på markedet, fremstilles i rødgods med sæde og ventilplade af rustfrit stål, og leveres i størrelserne $^3/_8$", $^1/_2$", $^3/_4$" og 1".

Ventilerne er forsynet med temperaturskala, der dækker området fra 5° til 25° C, inden for hvilket område, den frit kan indstilles.

FABRIK FOR AUTOMATISKE KONTROLAPPARATER
Nordborg . telf. (044) 52222

KØBENHAVN	ODENSE	AALBORG	ÅRHUS	HERNING
GL. KONGEVEJ 1	VESTERGADE 44	NYHAVNSGADE 12	NY BANEGÅRDSGADE 45	BRORSONSVEJ 37
TLF. Hilda 3100	TLF. 11 50 75	TLF. 3 54 11	TLF. 3 55 11	TLF. 2811

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.